

Termények tűzkár elleni biztosítása.

MAGYAR-FRANCZIA
BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.Befizetett alaptőke frt 4,000.000.— aranyban.
Tartalék alapok „ 3,065.712.74 „A gazdalkozás ügyelmébe ajánlatik a rendkívül előnyös
mezőgazdasági ártalánybiztosítás.Bővebb felvilágosítások nyerhetők az igazgatóságnál 1885
Budapest, IV., városház-tér 1. szám alatt,
és a társaság minden ügynökségénél.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható — az
oszt. tartom. számára Szelinszki György cs. k. egy. könyvtáránál Bécsben I. Stefansplatz 6TERÉZ
ÉS
KISEBB KÖLTEMÉNYEKIRTA
ÁBRÁNYI EMIL.

Ára füzve 80 kr.

Ára díszkötésben 1 frt 20 kr.

Singerstr. 15. **PSEPHOFER J.-féle** gyógyszerár
Bécsben.**Vértisztító labdacso** ezeltt egyetemes labdacso neve alatt az
utóbbi nevet teljes joggal megérdemli, mivel
csakugyan alig létezik betegség, melyben a labdacso csodás hatásait észlelhetjük, és nem bi-
zonyítottak volna. A legmagasabb esetekben, melyekben minden egyéb szer sikertelenül al-
kalmaztatott, ezen labdacso számtalanszor és a legrövidebb idő alatt teljes gyógyulást er-
ményeztek 1 doboz 15 labdacssal 21 kr., 1 tükercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr., bermentelt után-
vét mellett megküldéssel 1 frt 10 kr. (1 tükercsnek kevesebb nem küldetik szét.) Számtalan levelet
érkezett, melyek irói halat mondanak a labdacsoért, melyeknek a legkülönfélébb és legsúlyo-
sabb betegségekben egész-egük helyreállítását közlik. A ki csak egyszer kísérletet tett velük,
tovább ajánlja.A sok köszönő iratból közlünk néhányat:
Waldhofen az Ybs mell. 1880 november 21.
Nyilvános köszönet!
Tisztelt úr! 1880 óta szenvedtem aranyeres bánta-
lomban és ingerekben; orvosoktól is magamat, de
minden siker nélkül, bajom mind rosszabbá vált, úgy hogy
idő múltával heves hasfájást éreztem, a belek össze-
sürgorodása következtében; teljes évtárgyalanság állott
be, s mielőtt csak a legcsúszabb ártat egy egy korty
vizet nyeltem is le, alig bírtam a puffadás, nehézség és
fulladás miatt egyenesen állni, miglen végre az ön
csodálatos hatású vértisztító labdacso hatására has-
nálhossz folyamán, melyek nem léteztek el hadi-
sultak, s engemet csaknem gyógyíthatlan bajomból töké-
letesen megszabadítottak. — Minek következtében én a te-
kinetes urnát vértisztító labdacso s más erőtelj gyógy-
szeret nem győztem hálán s elismeréssel elegendő-
képen kifejezni. — Kiváló mély tisztelettel!
Oellinger János.Tek. uram! Oly szerencsés voltam, véletlenül az ön
vértisztító labdacsohoz jutni, melyek nálam csodákát
műveltek. Évek óta szenvedtem fulladás- és széklet-
bántásban, az ön labdacso hatására az ön kitűnő labdacsoiból,
egy határban 10 óráig adott az ön kitűnő labdacsoiból,
s 10 labdacso oly teljesen helyre állított hogy az valódi
csoda. Köszönettel kérek újabb 1 tükercs.
Piska, 1881 márc. 13. **Parr András.**Mályen T. Psephofer úr! Irásbellel keletkezett és sok
másnak is, kiknek az ön vértisztító labdacso hatására egész-
sége visszatért, forró köszönetünket kifejezni. Így sok
betegségben labdacso a legcsodásabb gyógyszer tanúsítók,
melyek a hol már minden más szer haszontalan volt. Köszö-
nettel!
Amerikai köszvény-kenőcs, gyorsan és ható-
san hat, kétségkívül legjobb szer minden kösz-
vény- és csúszos baj, nevezetesen hátgerinczaj,
tagaság, görcs, ideges fogfájás, fejfájás, fül-
saggyatás, stb. stb. ellen. 1 frt 20 kr.**Chinai toilette-szappan**, a legtekéte-
sebb, sebb a szappan-
pangyártás igen. Használata után a bőr bársny
sima lesz és igen kellemes szagot tart meg. Igén-
súlyig tart és ki nem szárad. Egy darab 70 kr.**Fagy-balzsam** Psephofer J.-ből, évek óta
legbiztosabb szernek van el-
ismerve, mindennemű fagybajok és idült sebek
stb. ellen. 1 tükercs 40 kr.**Élet-essencia** (prágai csompek, svéd
csompek) megrontott gyom-
or, rossz emésztés minden emésztési bajok ellen,
kitűnő házi- és vendégfogó. Egy üvege 30 kr.Valamennyi francia különlegesség vagy raktáron tartatik, vagy kívánatra pontosan és legelőbban
beszerzendők.Postai küldemények 5 frt aluli megrendelésnél csak az összeg előlege befizet-
tése mellett, nagyobb összegűeknél utánvétellel is elküldhetők.A legtöbb elősorolt specialitást kapható Budapesten, **TÓRÓK JÓZSEF** gyógy-
szertárban, király-utca 12. sz. alatt is.

A Lairitz-féle erdőgyapot-árak gyára,

REMDA-ban (thüringi erdő), ajánlja minden
csúsz, köszvény és hasonló bajok-
ban szenvedőknek gyártmányait,
mint a leghatásosabb óv- és gyógyszerket, nevezetesen:
erdőgyapot alsóingek, alsónadrágok, harisnyák, testmele-
gítők, betét-talpak urak és hölgyek részére, a: erdőgyapot-
szövetek alsóruhák készítéséhez stb. nemcsak minden ily beteg-
nek, hanem olyanoknak, a kik meghűlés és a már gyógyult kösz-
vényes tünetek visszatérésétől magokat megóvni kívánják, me-
legen ajánlatok. Az erdőgyapot watta beteg testi és k. burkolására, az erdőgyapot-
olaj és erdőgyapot-szesz bedörzsölésre, az erdőgyapot (fenyűlomb) kivonat fürdők
használatára a legközvetlenebb és legbiztosabb szer még úgy idült csúsz és köszvény
bajok ellen is. Az erdőgyapot (fenyűlomb) füstölőbalsam ill és tüdőbetegeknek, és
kellemes szobalég előállításához, az erdőgyapot-kivonat csukorkák köhögés rekedtség
ellen felülmulthatatlank és sokszorosan jónak bizonyultak. Magyarországi főraktár:
Sigmund József vász. n. kész. fehérnemű-, harisnya és szövöttáru-rak-
tárban, BUDAPEST, IV., városház-utca 2-4. szám.
Használati utasítások, s árjegyzékek bérmentve. 1861

KINCSEM-SORSJÁTÉK

Egy sorsjegy 1 frt, 11 sorsjegy 10 frt.

(A sorsjegyek valamint a sorsolási jegyzék portome-
tes megküldése csáljából 15 kr. mellékelendő a
megrendeléshez.)10.000
nyeremény
és pedig:
1-ső főnyeremény
forint 50.000 o. é.
Második
főnyeremény
forint 20.000
3. főnyeremény 10.000 frt o. ért.
további nyeremények
à frt 5000, 3000, 2000, 1000 stb.
20% levonássalMinden nyeremény készpénzben kifizetettetik.
A sorsjegyek kaphatók:

A Magyar Lovar-Egylet Sorsjegy-Irodájában

Hatvani-utca BUDAPEST Nemzeti Casino

ugyszintén valamennyi váltóházaknál, lottogyűjtődök és szilvafőzőknél.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjel nt s minden könyvtárban kapha-
tató, — az osztrák tartományok számára Szelinszki György csász. kir. egyetemi könyv-
árusnál Bécsben I. Stephansplatz Nr. 6.

VILÁGTÖRTÉNELEM

IRTA
DURUY VICTOR

az Institut tagja volt közoktatásiügyi miniszter.

ÁTDOLGOZTA ÉS MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETÉVEL BŐVITETTE
DR. BALLAGI ALADAR.

Ára füzve 3 frt o. é.

Ára füzve 3 frt o. é.

KINCSEM-SORSJEGYEK

drbja 1 frt o. e. 11 drb 10 frt.

1. főnyeremény értéke

frt 50.000 frt

2. főnyeremény értéke 20.000 frt 3. főnyeremény értéke 10.000 frt,
további nyeremények 5000, 3000, 2000, 1000 forint stb., összesen

10.000 nyeremény.

20% levonással minden nyeremény készben lesz kifizetve.

LŐRY J., banküzlete

BUDAPESTEN, hatvani utca 17. sz. alatt.

A pénzügyi és sorsolási MAGYAR MERKUR ozimű lap előfizetési
ára egész évre 2 frt o. é. 1950

SZÁM. 1885.

BUDAPEST, FEBRUÁR 8.

XXXII. ÉVFOLYAM.

A vasárnapi Ujság: / egész évre 12 frt / POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt / Képföldi előfizetésekre a postailag / megfizetendő: / 3 /

A MAGYAR
TÖRTÉNETI ÉLETRAJZOKBÓL.A MULT év végén megindult „Magyar Tör-
téneti Életrajzok” most megjelent 2-ik
füzetében ismét érdekes közleményekkel
találkozunk. Anjou Máriának, a szerencsétlen
veget ért királynénak élete utolsó szakát tár-
gyló leírásán kívül egy életrajz kezdetét vesz-
szük, Thallóczy Lajos tollából. Ennek hőse
„csömöri báró Zay Ferencz”, kinek szereplése a
mohácsi részt követő időkre esik. Zay 1505-ben
született Valkó vármegyében, tehát olyan vidé-
ken, mely a terjeszkedő oszmán hatalom táma-
dásainak volt kitéve. Itt nőtt fel husz éves
koráig. Minő nevelésben részesült, csak ké-
sőbbi életéből következtethetjük, hogy az
akkori idők viszonyaihoz képest szülői sem-
mit sem hanyagoltak el arra nézve, hogy a
gyermekből egykor hasznos polgára váljon a
hazának. Köszégtelennek tarthatjuk, hogy az
írás és olvasás tudományát a szülői háznál
szívta magába. A fegyverforgatásban atyja —
Zay Péter — s a törökkel folytonosan hadi
lábán álló végvidéki nemesség voltak mesterei.
A husz éves ifju 1526-ban II. Lajos király
udvarába kerül, s ott harszol ennek oldalán a
mohácsi ütközetben, melyben a szerencsétlen
Lajos életét veszítette el.Mohács után két párta szakad az ország.
Az egyik párt a hatalmas erdélyi vajdában,
Szapolyai Jánosban keresi az ország megmen-
tőjét; a másik Ferdinánd „római király”-ban
remélte feltalálni azt. Az első párt a nemzetnek
szabad választási jogát vitatta; a másik kötött
szerződésre hivatkozott. Zay Ferencz Ferdinánd-
hoz csatlakozott, ki iránt hűségében egy pilla-
natra sem tántorodott meg; s ez érdem volna,
ha nem tudnók azt, hogy a XVI. század oly-
garkháját urat cseréltetésében nem pusztán saját
haszna, hanem ezzel együtt érdek is vezette.Most elkezdődött a küzdelem az ellenkirá-
lyok között. Most ennek, majd amannak kedvez
a hadi szerencse. Szapolyai a mohácsi ütközet
után csakhamar királyltyá koronáztatik, de vesz-
tett csatái egymást érik, s 1528-ban Lengyelor-
szágba futni kénytelen. Ferdinánd jogáért a
pártja által vívott harcokban, vivattak legyen
azok bár karddal vagy tollal, Zay híven osztozott.Ez időben ugyszólva már nem volt sereg,
mely a törökével mérkőzhetett volna. A jobbára
keresztény gyermekekből összerabolt és neveltjancsár-had fegyverkeztsége, vitézsége mond-
hatni páratlanul állt. Lovassága: a szpahik,
timárok és zaimok, szintén kitűnő volt, de ez a
XVI. század magyar huszárságában verseny-
társra talált. A Zay Ferencz, Bakich Pál és
Ostrosich Miklós huszárai fényes nevet vívtak
ki a magyar vitézségnek.A hosszas küzdelemnek Ferdinánd és János
között az 1538-iki nagyváradi béke mintha vé-
gét szakította volna egy időre. Azonban a fölte-
teleket egyik fél sem teljesítette, s midőn a béke
végrehajtása feletti egyezkedésnek nyomatekot
adandó, Szapolyainak 1540-ben történt halálaután Ferdinánd Buda ellen kétszer támadást
intézett, a török felhasználva az ellenségeske-
dest, 1541-ben Budát csellel hatalmába ejtette.
E csapás végét vetette a huzalkodásnak, s ha-
zánkban másfél száz esztendőre három társadal-
mat és három központot teremtetett. Erdély és a
tiszai részek az erdélyi fejedelmeket, az Ausztriá-
val határos országrész a Habsburgokat ismerte
urának, míg az Alföld s a Dunántul nagy része
török iga alatt görnyedett.Buda elveszte felrázta Európát, s 1542-ben
mintegy keresztes hadat indított a török ellen a
vár visszavételére. A had, melynek Brandenburgi

ZRINYI MIKLÓS. — ZUND MÁTYÁS EGYKORI RÉZMETSZETE UTÁN.

Joachim vala vezére, gyalázatos kudarcot vallott. A nehézkesség, a fegyelmezetlenség, mely az akkori német hadviselést jellemzi, volt ezen hadjárat szerencsés kimenetelének megölője. A Zrinyi Miklós, Perényi Péter, az olasz Vitelli, Móríc szász herceg vitézsége a hadjárat sikerére nézve eredménytelenül multak el. Csak a bajnoknak szerettek vitézi hírnevet.

Az 1542-iki kudarcot Szulejmán a következő évi hadjáratlalt torolta meg, mely ismét egy sereg várat juttatott a török birtokába. Ebben az évben tűnik ki Zaynak diplomáciai tehetsége, midőn szép szóval, pénzzel nem egy faluról fordítja el a fosztogató török csapatokat.

Zay Ferencz, mint egy huszárcsapat vezére, 1546-ban részt vett V. Károly császárnak a schmallaldiszi szövetségek leverésére viselt hadjáratában. 1547-ben Mühlfeldnél harcolt, 1548-ban Eger várnagynak, Dobó Istvánnak tisztársál rendeltetett. Később a szolnoki vár építése biztatott rá, melynek 1551. augusztusig volt kapitánya. Innen Egerbe tért vissza, bár úgy látszik, hogy a török ostroma 1552-ben nem találta a várból őt, ki ez időtáiban a dunai naszádok felszerelésével foglalkozott.

Ezalatt — 1551-ben — megtörtént Erdély átadása Ferdinándnak, miután Fráter elérkezettnek hitte az időt, hogy Ferdinánd V. Károly segélyével képes lesz az országot a török ellen megvédeni. Ez év végén Fráter orgyilkos kéztől elesett. 1552-ben a szultán Erdély átadását megbeszélte, melynek 1552-ben nem találta a várból őt, ki ez időtáiban a dunai naszádok felszerelésével foglalkozott.

Ezalatt — 1551-ben — megtörtént Erdély átadása Ferdinándnak, miután Fráter elérkezettnek hitte az időt, hogy Ferdinánd V. Károly segélyével képes lesz az országot a török ellen megvédeni. Ez év végén Fráter orgyilkos kéztől elesett. 1552-ben a szultán Erdély átadását megbeszélte, melynek 1552-ben nem találta a várból őt, ki ez időtáiban a dunai naszádok felszerelésével foglalkozott.

Ezalatt — 1551-ben — megtörtént Erdély átadása Ferdinándnak, miután Fráter elérkezettnek hitte az időt, hogy Ferdinánd V. Károly segélyével képes lesz az országot a török ellen megvédeni. Ez év végén Fráter orgyilkos kéztől elesett. 1552-ben a szultán Erdély átadását megbeszélte, melynek 1552-ben nem találta a várból őt, ki ez időtáiban a dunai naszádok felszerelésével foglalkozott.

Ezalatt — 1551-ben — megtörtént Erdély átadása Ferdinándnak, miután Fráter elérkezettnek hitte az időt, hogy Ferdinánd V. Károly segélyével képes lesz az országot a török ellen megvédeni. Ez év végén Fráter orgyilkos kéztől elesett. 1552-ben a szultán Erdély átadását megbeszélte, melynek 1552-ben nem találta a várból őt, ki ez időtáiban a dunai naszádok felszerelésével foglalkozott.

Ezalatt — 1551-ben — megtörtént Erdély átadása Ferdinándnak, miután Fráter elérkezettnek hitte az időt, hogy Ferdinánd V. Károly segélyével képes lesz az országot a török ellen megvédeni. Ez év végén Fráter orgyilkos kéztől elesett. 1552-ben a szultán Erdély átadását megbeszélte, melynek 1552-ben nem találta a várból őt, ki ez időtáiban a dunai naszádok felszerelésével foglalkozott.

A SORSHOZ.*

Oh sors, én nem álltam útaba merészen, Mégis hogy kivettem haragodból részem! Nem játszottam véled, mégis megegyeztem, Csendes magányomból de kiránczigtált!

Beférköztél hozzám, mint egy nemes eszme, Tettekre ragadtál, s minden el lett veszte; A kitartó munka nem hiányzott nálam, A közjót tettem, s felkoppant az állam!

Majd jöttél mosolygó jóbarát képében, S egy kis szívesre kértél igen szépen. És én megnyitottam a barátságot társat, Oly örömmel tettem, — s megadtam az árat!

* Fölölvatott a Kisfaludy-társaság jan. 28-án tartott havi ülésén.

Öltöd oszt' magadra bájos tündér leplet, Ragyogó szemeit, vágyrakeltő keblét. Csalogattál, vontál tükskébe-bokorba, Álomba ringattál, — s a falkettét a porba.

— Oh sors, nem úgy jössz te, mint haragos ellen, Vagy te csupa jóság, csupa báj és kellem. A szomjú rajongót család délibábal, S ott hagyod a pusztán, jól megrokkant lábál!

Nem engedsz pihenőt, csalogatsz és üzöl, Vékonyka jutalmat nagy messzire tűzöl, Hivogathat a lét, virágít kinálva, A kit te megfuttatsz, nem nyúl az utána!

De mire a lélek lángja lohad, oszlik, Mire a szép ábránd rózsaköre foszlik, Mire megún a szív pusztán csak remélni: Akkor látjuk, hogy te megtanítasz élni!

SIPOS SOMA.

KISFALUDY KÁROLY HAGYATEKA.

A kegyelet parancsolja, hogy el ne vessük még a porszemét se, mely, ha szerény mértékben is, de részét teszi azon becses anyagnak, melyből jelesünk emléke az utók számára fölipül. Kisfaludy Károly hagyatékáról — nem irodalmi hagyatékát értem — a költő életrajzának megírói közül tüzetesebben egyik sem emlékezik.

Csak azt tudják, hogy mikor irodalmunk e lángszellemű uttörője, a magyar nemzeti vitéz megteremtője, 1830. november 21-én szemeit örökre lehunyta, oly adósságot hagyott hátra, mely vagyoni állapotát jóval felülmulja.

Barátai szomorúan álltak ravatala körül. A veszteség óriás sulyához még az aggodalom is járult, hogy nagyérdemű barátjuk díszes nevére anyagi viszonyainak rendezetlensége talán némi árnyat vetne.

És ekkor ama testvéri szeretet, mely az élő keblében már az élő iránt is oly megragadó módon nyilatkozott, még haló porában is érezteté megleget a már szintén halott költő poraival.

Teréz, a forrón szeretett nővér, elhunyn, javaiból a költő is örökölt, s ez az öröksége képezte ama hagyatékát, mely arra szolgált, hogy belőle hitelezői arányos és tisztességes kielégítést nyerjenek, s a költő nagy neve a kegyeletlenség esetleges támadásai ellen megvassék. Ennek a hagyatékának a történetét akarom itt elbeszélni.

Kisfaludy Károly elhunytával hagyatékának gondnokául Fáy András lön kinevezve. A gondnok, ki elköltözött barátja ügyeinek rendezését kegyeletlen buzgalommal karolta fel, hamar tisztában volt magával teendői iránt.

Károly anyai örökségét a bécsi viharos élet, az atyait pedig a pesti küzdelmek fölemészltén: az, hogy a költő után maradt csekély ingóságok az adósságok fedezésére nem elégségesek, csakhamar világossá lett előtte. Gondoskodni kellett tehát más alapról, hogy a hitelezők, a mennyire lehet, kielégítést nyerjenek.

Károly testvérei közül ekkor még Sándor, a költő, Mihály, Győrmege főjegyzője, János, kapitány és Anna, Mayr őrnagy neje voltak életben, kik közül Sándor zalamegyei, Mihály és Anna győrmegei, János pedig pestmegei lakosok voltak.

Teréz, kisbarnaki Farkas Gábor hitvese, az áldott emlékü nővér, ki Károlyt oly forrón szeretett, s kit a költő is egész haláláig a legrajongóbb testvéri szeretettel ölelt körül, hasonlóan 1830-ban, de még Károly halála előtt (1830. október 23.), költözött jobbélre magtalanul, s utána Győrmegeyén kívül Vas megyében, Magyar-Gencsen is maradtak bizonyos javak, melyeket ő szülői halálával örökölt.

E javakból egy ötödész Kisfaludy Károlyt illette.

Az öröklő testvérek Teréz halála után, 1830. nov. 19-én, e javukat bérbe adták Kisfaludy Teréz férjének, tehát sógorunknak: Farkas Gábornak három évre, évi 400 forintot haszonbérért.

Ez örökségrészre vetette szemeit Fáy András, s nem is késett Pestmegeyénél megtenni a szükséges lépéseket, hogy a Teréz után Károlyt illető javak a költő hagyatékához csatoltatván, a hitelezők kielégítésére fordíttassanak.

Pestmege Vas- és Győrmegeyhez fordult a hagyatéki ügy tisztázása végett.

Vas megyét tüzetesen a miatt kereste meg, hogy a Kisfaludy-testvéreket illető, osztatlan állapotban levő magyar-gencsi birtok megosztását eszközöljén, néhai Kisfaludy Károly érdekeinek megóvására gondnokot nevezze ki, s annak javára eső részt kamatoztassa. *„Ez a massa minden külföldi módon gyarapodott, s a Hitelezőknek kielégítették mintul kényesen eszközöltethessen, ez által pedig az Elhagyottaknak a Hazában közönségesen kedvelt, s a magyar literatura mezején oly becses emlékezetben levő híre s neve minden arra homályt vonható kedveltebb környüllalásoktól kitértetve ottalmaztasson.”* — írja nemes Pestmege az 1831. márczius 30-án kelt levelében.

Vas megyében azonban az ügy, az érdeklött testvéreknek egymástól s a megváltól való távol lakása miatt, egy kissé megfeneklett, úgy, hogy Pestmege 1832. márczius 1-én és szeptember 5-én ismételve is sürgette az ügy elintézését.

Vége a testvérek az osztály eszközölése céljából egy bizonyos határrapra megidézettén, úgy látszott, hogy az ügy mégis befejezése felé közeledik.

Ekkor azonban Kisfaludy Sándor Sümegről a következő levelet* intézte Vidos Dániel vas megyei főszolgabíróhoz, ki a hagyatéki ügy tisztázásával volt megbízva:

„Tekintetes Főbíró Ur!

Vettem becses Ur! levelét, N. Pest vármegyének levelével, és a nemes Vass vármegyének végzésével együtt, melyre következendő van szerencsém válaszolni:

Boldogult Testvéremnek, Kisfaludy Thereziának, T. Farkas Gábor Táblabíró Ur elhalt Hitvesének Gencsi és Szemerai osztályrészből néhai Károly testvéremnek örökösülése tagadhatatlan ugyan, mint hogy ez három héttel utóbb halt meg, mintsem Therezia Testvérem; de ugyanezen portziók mindgyárt Therezia testvéremnek halála után igen hasznos árendába adattak Sógorunknak, Farkas Gábor Urnak, és még most is birtokában vannak. Ezen Árendába, mely esztendőnként 400 forintot kátszen váltóban, maga Károly testvérem is megegyezett: hanem a Contractust már nem írhatta alá. Az ötöt illető esztendei 80 forintokat v. eddig mindenkor én vettem kezemhez, részzerint mivel én Fáy András Massae Curator ural esztendőnként összejövök, részzerint mivel én is praetendens vagyok néhány száz forintra nézve javaiban.

Minek utána a három többi osztó testvér három Vármegyében elszórá lakik, most hamarában tökéletes tudósítással nem szolgálhatok T. Főbíró urnak, hanem mihelyt minden okleveleket össze fogok szedhetni, legottan megküldöm azokat T. Uraságnak.

Ennél fogva a következőkre bátorodom kérni T. Uraságotat:

1. Meltóztassék a jövő 21-ik Deczemberi hatánapot utóbbra halasztani, és beadandó kinyilatkoztatás után egy más hatánapot rendelni.

2. Meltóztassék hivatalos levele által Kisfaludy Mihály N. Győr Vármegyei főjegyző Urat hivatalosan megkeresni, hogy a Gencsi birtokról szóló fundalis könyvet, melynek kezemhez adatását én már régen sürgettem, de meg nem nyerhettem, — T. Urasá-

* Vas megye levéltára, 1833. 49. sz. Még eddig kiadatlan.

godnak megküldeni el ne mulasztja, mely nélkül csak kevésre mehetünk.

En legjobbnak gondolnám: ha ezen csekély Gencsi portziók T. N. Vass Vármegye által igazságosan és törvényesen megbecsültetnék. Azután ennek értékéből egy ötöd rész vagy valamelyik vértoron által kifizettetnék, vagy ha egyiknek sem kellene, természetben kimszétetnék; vagy ha a T. Biróság az árendát helyben hagyná, a massa egy ideig az egy ötödész árendával elégednék meg. A mit eddig én kezemhez vettem, 120 forintot váltóban, minden időben kész vagyok oda fizetni, a hová rendeltetni fog.

Egyébiránt becses, nagy uri jóvoltába ajánlott, különös tisztelettel vagyok
Tekintetes Főbíró Urnak
Sümegben, Nov. 27-én, 1832.

alázatos szolgálja
Kisfaludy Sándor.

Kisfaludy János kapitány Urnak, testvéremnek 1000 ft. v. praetensioja vagyon Károly massáján.

„Ez azon 1832. évi decz. havában újra halott Károlyt K. Sándor ez ügyben s egy hosszabb nyilatkozatot* intézett a vármegyéhez, melyben érdekes részletekkel ismerteti a Kisfaludy-család vagyoni körülményeit, Károly osztályrészt az összes atyai vagyonból, s világot vet a költő anyagi helyzetére, melynek részletei életiról mindekkor bővebben nem tárgyalják, vagy talán szándékosan mellőzték.

Pedig kit ne érdekelné e kiváló jelesünk anyagi körülményeinek részletesebb ismerete! Azon kívül e nyilatkozatban oly új adatokkal is találkozunk, melyek részint irodalomtörténeti, részint egyéb tekintetben kiválóan érdekesek, s élénk világot vetnek Sándornak hazafiai gondolkodására is.

Nem habozhatom tehát e mindaddig lapangott, habár egy kissé terjedelmes, de, néztem szerint, igen figyelemreméltó nyilatkozatot közzétenni:

„Alázatos Kinyilatkoztatása Az Alulírottaknak T. N. Pest Vármegyének T. N. Vass Vármegyéhez intézett megkeresésére néhai Kisfaludy Károly Urnak még osztatlan öröksége iránt.

Boldogult Atyámnak, néhai Kisfaludy Mihály Urnak 1825-ben Martius 25-én történt halála után, minekutánna Testamentoma szerint Testvéremnek, Kisfaludy Mihály Ur lön szerzeményeiben egy Legatariussá, egy Ezzel tett Egygyesség következtetésében, mely szerint a Massából egy bizonyos rész jóság N. Győr Vármegyében, Téthen és Felpécezen néki által engedtetett, a többi javak pedig a hét Testvér között hét felé osztattak, néhai Kisfaludy Károly Urnak következő Osztályrészt jutott: N. Győr Vármegyében Téthen és Mérgesben 2/3 hold, 92 □ öl Föld, — és 115/3 hold, 82 □ öl allodiális szántóföld és rét; — A Téthi jobbágyoknak egy negyedrésze. Mivel ezeknek fele Mihály testvéremnek esvén Legatum fejébe, másik fele János és Károly testvér között osztott fel. Ezen kívül jutott Kisfaludy Károlynak a Felpécei és Kispécei tulajdon erdőből és a Felpécei malom-birtokból egy-egy hetedrésze. Az osztálynak kulcsa ez volt: egy hold föld, rét áltálynában 1200 □ ölbe vétetett; s a hol a négy Vármegyében elszórt jóság az elszagattatást kár nélkül nem engedte, egy hold Curia 150 fiban, egy hold föld, rét 100 fiban, váltóban pótoltatott áltálynában és különösen a Testvérek között. Egy gyalog robot 30 krajczárokkal vétetett ugyan váltóban.

Osztálybéli kiegyengetés fejébe Alulírt pótolta Kisfaludy Károlynak 2515 ft. 55 krajczárokat váltóban. Ezen summából, melynek kamattai minden időben meg voltak fizetve, Alulírt még 1000 váltó forintokkal tartozik; de minthogy ezen pénz Kisfaludy Károly Ur még életében Bencez János nevezetű Inassának adta által, ki ötöt folyvást 16 esztendeig és haláláig szolgált, tehát ez már a massának Activumai közé nem számíltathatik, és Alulírt a maga 934 váltóforintokból álló követelését Károly testvérem ezen summából kipótolni, szívére nem veheti, hanem más helyre hagyja.

A mely ősi tőkepénzek adóseveleiben és az

* Vas megye levéltára, 1833. 49. sz. Kisfaludy Sándor sajátkezű írása.

atjai háznál találtatott kész pénzek, úgy az eladott ingókból is bejött pénzek Kisfaludy Károly részére jutottak, azokat ő mind felvette.

Felgyebb említett osztálybéli ingatlan javait néhai Kisfaludy Károly ur elidegenítette Szabó Péter, most N. Győr vármegyei második Alispány Urnak. Minthogy azonban ez a Testvéreknek hírok és tudok nélkül történt: sem az bizonyosan nem tudatik, ha azokat mind által adta-e, vagy a Felpécei és Kispécei tulajdon erdőt, és malomrészt magának fentartotta; sem az, hová tette légyen osztályába jutott ingó javait, melyeket az eladásig az egész jósággal együtt Kisfaludy Mihály Testvér birt panaszos árendába? — De még azt sem tudja az alulírt, ha ezen elidegenítés örökre történt-e, vagy csak zálogban? — Zálognak kell lenni annyiból, minthogy az eladót kora halála a törvényes bevallásban megakadályoztatta. A zálogos Summa 13.000 forintnak mondatik váltóban. Alulírt Károly testvérét azon idő oltá csak életének utolsó napjaiban látta, midőn ilyektől vele értekezni már nem lehetett. Csak abban egyezett meg szóval, hogy három héttel előbb meghalt Testvéreinknek, Kisfaludy Thereziának osztályrészt Sógorunknak, Farkas Gábor Urnak hagyjuk Árendában, ki eránta egész életében nagy barátsággal viseltetett, és azon jóságot tovább is árendában birni szándékát jelentette.

Az 1825-diknek végével tellyesített első osztály után, 1827-ben, Martius 27-kén Kisfaludy Boldizsár, egygyik testvér, meghalt. Ennek meghagyott özvegye 1828-dikban, mint férjének minden szerzemény-javaiban, sőt az ősieken tett javításainak is örököse, Márkus Therezia asszonyság, Szalabéri Horváth János kamarás ural új házasságba lépven, a Kisfaludy örökösek ősi osztálybéli javaikhoz is pör, és utóbb egy ezt követő Egygyesség által jutának.

Néhai Kisfaludy Boldizsár Urnak osztályrésze volt: Gyömörében, Gógánán, Sárosdon N. Zala Vármegyében, Lakon N. Vass Vármegyében, mindenestül Curia 7 1/3 hold, 126 □ öl, Allodiális föld, rét 118/3 hold, 46 □ öl és 288 robot; A Felpécei és Kispécei erdőnek és malom is birtoknak egy heted része. Kisfaludy Boldizsárnak halála után ezen javak most már hat testvér között felosztatván, ezekből néhai Kisfaludy Károlynak jutott a Gyömörői porzióinak egy harmada, melynek foglalattya: Curia 1 1/3 hold, 96 □ öl; allodiális föld, rét 18 hold, 60 □ öl; és a Gógánai, Gyömrei Jobbágyok robottjából 61 gyalog napszám. A felgyebb jegyzett erdő és malomporziók, mint elejétől fogva, most is közre, a most már hat testvére fennmaradtak. — Ezen kis fiók osztályrészt (ide nem értvén a Felpécei és Kispécei erdő és malomjust) az Alulírt Károly testvérétől, ki ezt másképpen idegennek adta volna, örökre megvette 2500 forinton váltóban, és árat lefizette. Valamint szintén megvette örökre, ugyan ennyi áron, egygyenként Kisfaludy János, és Therezia Testvéreknek egy főköszályrészeket is Gyömörében és Gógánán, azon okból, mivel ezen csekély osztályrészeknek, mint szomszédságában levőknek egyedül ő vehette többi birtokával egygyütt hasznokat. Ezen vétel történt 1829-diki Május 5-én, amint ezt az erről szóló oklevelek nyilván megbizonyítják.

A most már hat testvér közül 1830-diki october 23-kán ismét meghalt Kisfaludy Therezia, T. Kisbarnaki Farkas Gábor Urnak Hitvese. Ezen meghalt Testvéremnek első, az az Öreg osztályrésze következendő volt: N. Vass Vármegyében Gencsen két sessio, és N. Győr Vármegyében Szemerén egy sessio. Kiterjedése összevéve: Curia 2 1/3 hold, 38 □ öl; allodiális föld, rét 135 hold, 87 □ öl — Robot: 54 gyalognapszám. Gencsen két Sessiohoz való tulajdon erdő, a legrosszabb állapotban és Szemerén két Sessiohoz tartozó erdő fundus: mert a Gencsi erdőt többnyire, a Szemerai erdőt egészen meg boldogult Atyánk levágatta. — S ezeken kívül a Felpécei és Kispécei tulajdonerőnek és malombirtoknak most Kisfaludy Boldizsár Testvéremnek halála után, egy hatod része. — Ugyan Kisfaludy Thereziának Boldizsár halála után a fiók osztályban Gyömörében jutott: Curia 1 1/3 hold, 96 □ öl; Allodiális föld, rét 18 hold, 60 □ öl és a Gógánai és Gyömrei Jobbágyok robottjából 61 gyalog napszám. De ezen fiók osztálybéli portziót, mint már felgyebb érdekelve volt, mint néhai Kisfaludy Therezia részéről, minthogy Öreg osztályrésze N. Vass és Győr Vármegyében esett, ő pedig

lakását Győr városába vette, egészen hasznavehetetlent, Alulírt, valamint János és Károly testvérek részét is, örökre megvette 2500 forintokon váltóban, 1829-diki Május 5-én s a pénzt le is fizette. Így tehát ebben sem néhai Kisfaludy Károly, sem mai akármelyik élő testvér sem osztozhatik.

Néhai Kisfaludy Thereziának halála után, annak Öreg osztálybéli javait őt hasonló részre osztalan, melyeknek egy ötöd része néhai Kisfaludy Károlyt is illeti, minekutánna ő Therezia után négy héttel* későbbben, azaz 1830 diki November 21-én halt meg.

Boldogult Kisfaludy Thereziának ezen javait még néhai Kisfaludy Károly halála előtt, az ő megegyezésével és akarattalval a testvérek több fontos okokra nézve három esztendőre árendába adták 400 ft. váltóban T. Farkas Gábor urnak, mint azt az ide mellekelt Árenda-Contractus megbizonyítja. Ebből tehát néhai Kisfaludy Károly massájához esztendőnként 80 ft járul váltóban. Az árendának ideje kezdődik 1831-diki Szt. György napkor, és tart 1834-diki Szt. György napig. Addig ezen jóságot mind az osztó testvéreknek, mind a massának kára nélkül felosztani nem lehet. Az ezen árendából eddig bejött és néhai Kisfaludy Károly massáját illető 120 váltó forintokat Alulírt ekkor magánál tartotta, minthogy azon massán ő néki is 934 ft. v. követelése vagyon. Kisfaludy János kapitány urnak pedig még ennél is többre megy keresete azon massán, minekutánna a költségből kifogyottak, halálos betegségek kezdetében, ő kölcsönzött 1000 váltó forintokat.

Boldogult Kisfaludy Károly, Hazájának és Nemzetének forró s kimeríthetetlen szeretetéből buzogván, elhagyá az idegen lelkü s nyelvére magyar hadi szolgálatot, és életét, idejét, tehetségét és egészét fíradhatatlan szorgalommal a magyar Literaturának áldozá. Örök élő bizomságai ennek tíz kötetben halála után közre bocsátott elméi. De a literatörök hazánkban nemcsak nem gyarapodás, és nyereség, hanem bizonyos veszteség: mind azért, mivel a nagy költséggel nyomtatott könyvek számára a többnyire idegen nyelvet beszélő Hazában csekély az olvasó közönség, és még ennek nagy része is csak kölcsön vett könyveket szeret olvasni; mind azért, mivel a magyar Íróknak elmemeikből gazdagulni agyarkodó, többnyire huszonöt perczentumot venni szokott könyv árrások már előre megfosztják a szerzőket minden haszonról, annyira, hogy a könyvnyomtatásra kiadott tőkepénzek többnyire veszendők, és a csupa kamatoknak bevehetése is már elég szerencse. Ehhez képest a boldogultat buzgó hazafisága már adósságba merítte, mikor 1825-ben egy alkalmas nemesi birtoknak hetedrészből, következőleg csekély birtokú örökösé lön. Bizonyos lerén most már arról, hogy kedvelt szenvedelméről egy le kell mondania, hogy meg ne romolyék, vagy meg kell romlania, ha buzgóságát követi, egy oly nemzeti Intézetet vett célba, mely által a nemzeti lélekre hatván, igen jótételező szolgálhatna Hazájának, és egyzersmind sorsát is jobb karba helyezné. Ez volt a „Jelenkor“-nak, mint hazai politikai hírmondónak, és a „Társalkodó“-nak, mint tudományos, mulatózó Irománynak, most már Helmeczy Mihály Ur által folytatott Intézet. Erre ő az engedelmet maga részéről csak temérdek fáradozás, utazás és költségeskedés után, mások részéről hosszas húzás-conás, keménylődes, kéregetősködés, ellenkedés után tudá megnyerni. Végre megszerezvén az engedelmet, és az Intézetnek folyamataiba vétele végett új tetemes költségeket terén, — meghalt, — és így fáradozásainak csak terheiben, s életgyilkoló aggodalmainban részesülhetett. — Szomorító busz érzés, látni s tudni, miként lön őbenne egy buzgó hazafi, kinek örök érzése és gondolatja csak a Haza és Nemzet volt, legviribb férfikorában áldoztatja a halálnak, és öröksége, keveset kivéve, uszorsai kölcsönözőknek martalekja!

Alulírt maga és Testvérei nevében könyörög a T. N. Vármegyének, méltóztassék egy kebelebeli, hajdan jobb sorsban tündöklött nemes Nemzetiségnek ügyét szívére vevén, oly kegyes intézetet tenni, mely szerint a kereső felek a vérrokonságnak mennél kevesebb kárával elégtessenek ki. Talán nem volna igazságatlan, ha a T. N. Vármegye a Gencsi Portzio értékbeli becsüje alapján azon osztálykölcsöt határozná, mely szerint az osztó testvérek, mint

* Fennebb három hetet ir, azonban az utóbbi datum a helyes. — B. Gy.

felgyebb említve van, a Curiáknak, földnek, réteknek holdgyát és a robotokat egymásnak pótolták, és ennek egy ötöd része készpénzben fizetettnek a testvérek által a mas-sába. Azonban akármint méltóztatik a T. N. Vármegye rendelni, Alulírt maga és János testvére nevében könyörögni bátorodik, hogy az ő kereseteket ezen Gecsi birtokon fekvő tehernek venni méltóztatassék.

Egyébiránt, mint kebelbeli bir-tokos, a T. N. Vármegyének igaz-ságszeretétébe és törvényhatósági pártfogásába bizván, Alulírt magát és testvéreit a Tekintetes N. Vár-megyének kegyességébe ajánlja, és alázatos tisztelettel a T. N. Vár-megyének kegyes rendelkezését el-várja.

A Tekintetes Nemes Vár-megyének
Sümeghen, Decz. 16-kán 1832.
alázatos szolgálja
Kisfaludy Sándor, m. k.

Mily érdekes adathalmaz,
mily szívetfacsaró vázolat az ak-kori irodalmi viszonyoknak!

Mig azonban az osztály ügye egyre huzódott, a hitelezők által ostromolt hagyatéki gondnok meg-unván a hosszas várakozást, de másrésről, minthogy az örökösök a körülmények által is sürgettettek, Fáy András és Kisfaludy Sándor, ugys mint János és Anna testvé-reinek megbízottja között, a hi-telezők hozzájárulásával, Pesten, 1833. november 18-án barátságos egyesség* jött létre, melynek értel-mében a Kisfaludy testvérek a Ká-rolyt illető javakat 3000 váltó forintért megvásárolták, s egyuttal Sándor és János azon 1135 forint 24 kr. követelésükről, melylyel nekik Károly hagyatéka adósuk volt, mindörökre lemondottak.

Ezen egyesség azután a ma-gyar-gecsi osztály hosszúra nyult ügyének is véget vetett.

Ime, a magyar író és sorsa csak alig félszázaddal ezelőtt!

A vérrel verejtékes pálya nem-csak anyagi gyümölcsöket nem ter-mett, de még az ösök szerzeményét is felemészte, s ki mégis szent ra-jongással csüngött rajta, azt a mar-tyr-halálba kergette.

Tanuljunk hazaszeretetet ama kor igazán csodálatraméltó fér-fiaitól!

BALOGH GYULA.

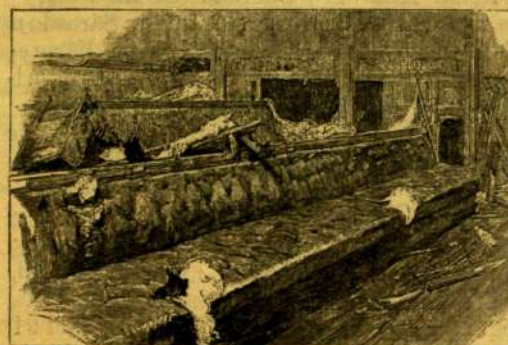
A DINAMIT-ROBBANÁS LON-DONBAN.

A polgári szabadság minta-államában, melynek népe e mel-lett vallásosságáról is annyira hí-res, pár év óta csak oly gyako-riak kezdenek lenni a titkos me-rényletek, mint az abszolutizmus eszményképében, Oroszországban. Bármily szoros őrszéköttesben vannak is ez angolországi me-rényletek az elkeseredett írek ame-rikai társainak izgatásaival, a merényletek gyors egymásután következése s látható tervszerűsége méltán meglepő. Nem említve az ír parasztok nem tisztán politikai jellegű merényleteit a földbirtó-kosok és bérlők ellen, az első — ha úgy nevezhetjük — nihilista jel-legű merénylet 1883 márczius ha-

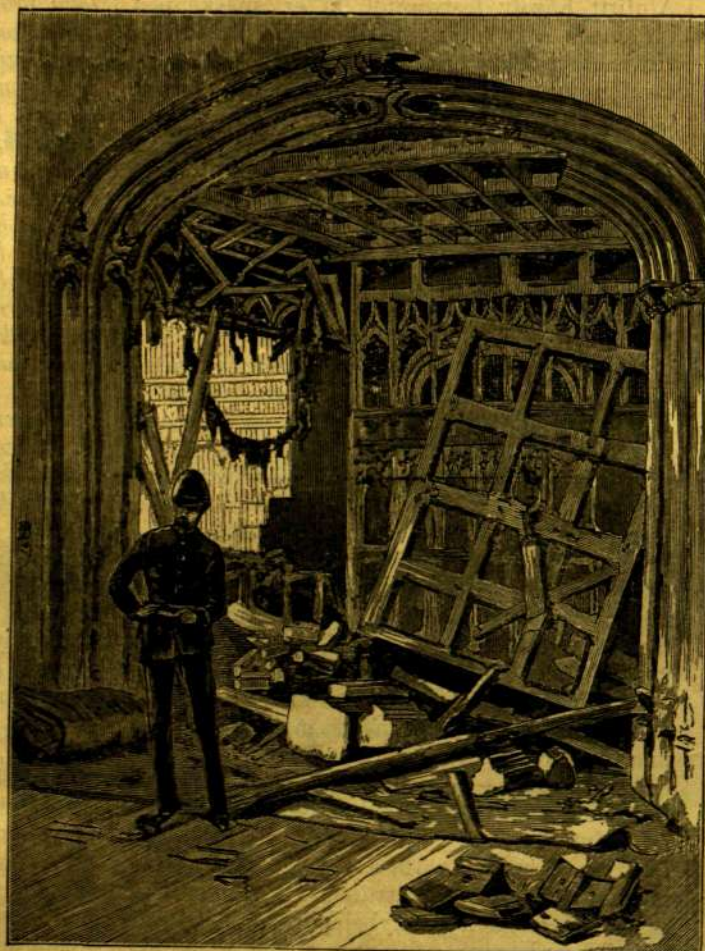
* Vasmegye levéltára. 1834. 962. sz.

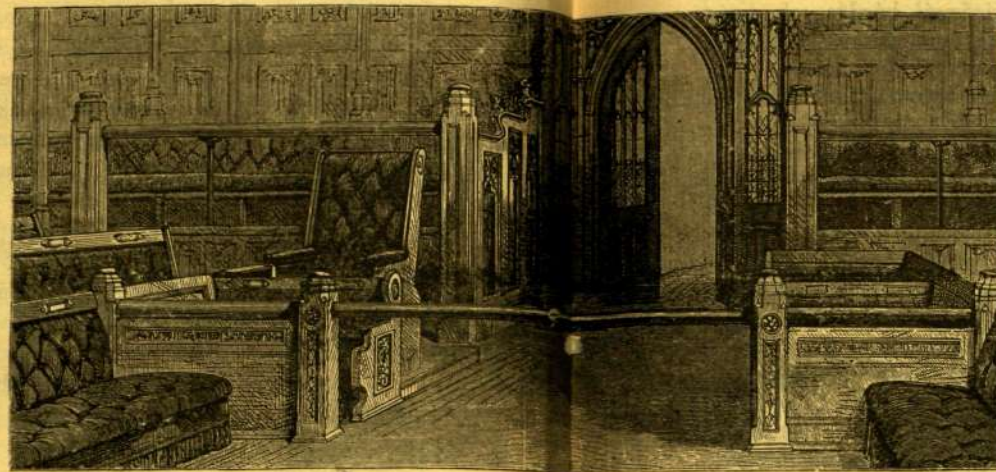
A szavazó-folyosó az alsóházban, a hol a dinamit elrejtve volt.

Gladstone ülése.
A miniszterek padja az alsóházban.

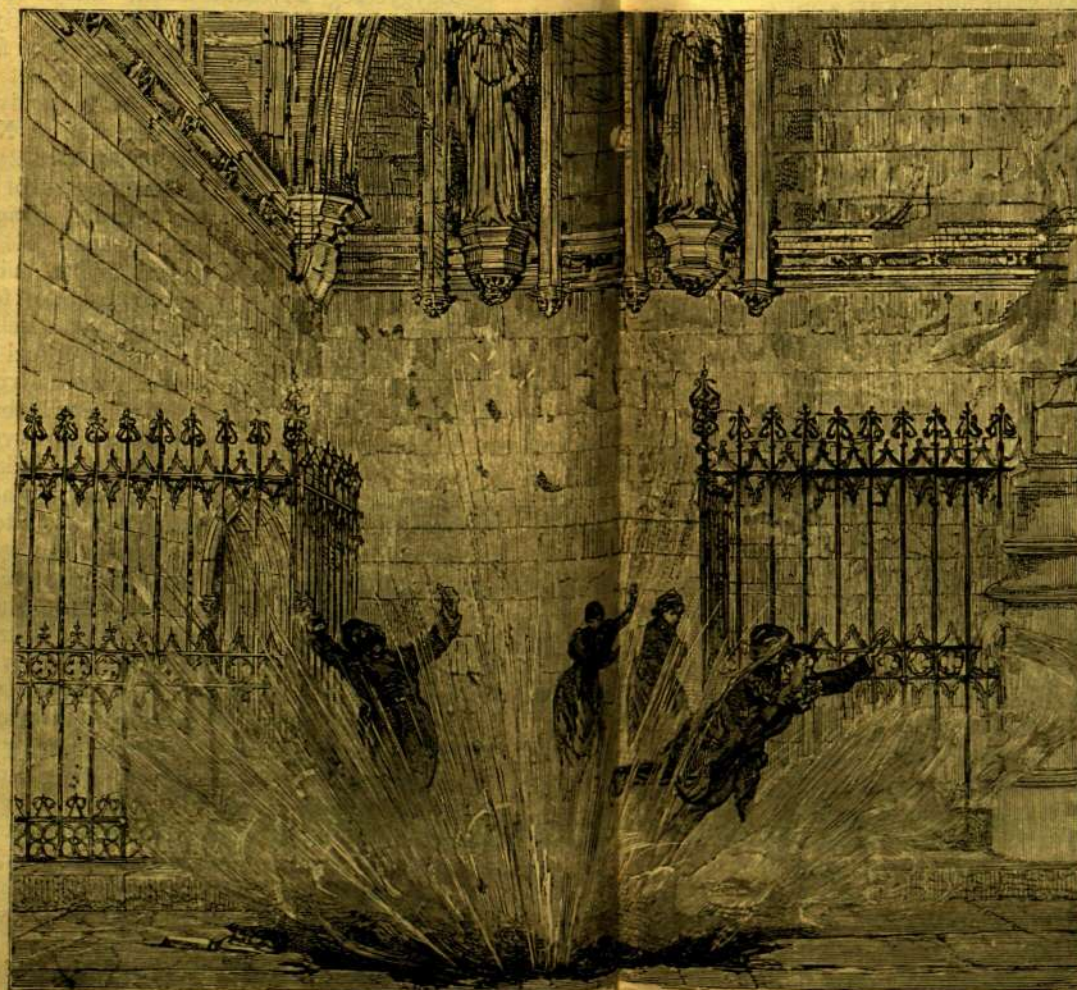
A szavazó-folyosó a robbanás után.

A korlát az alsóházban a robbanás előtt.

A régi lovagfegyver-tára Towerben.

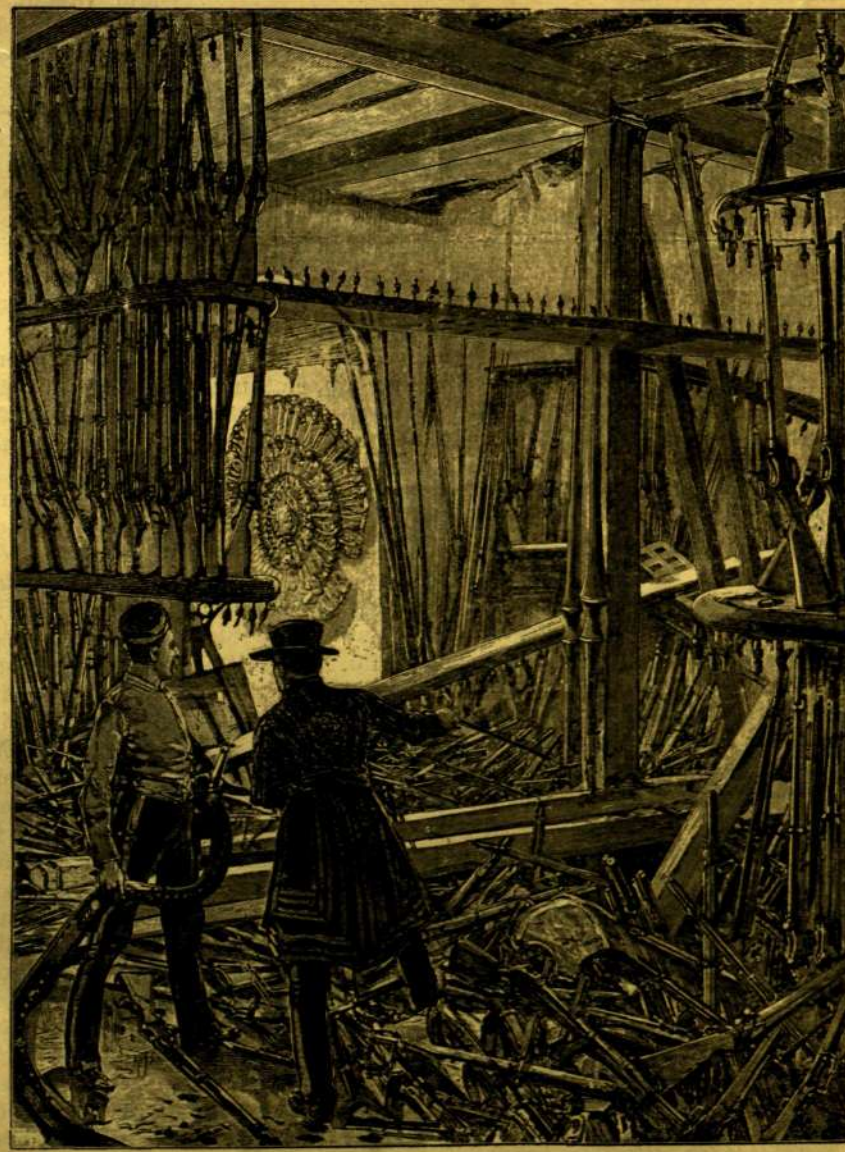

A robbanás a Westminster-Hallban.

A LONDONI DINAMIT-ROBBANÁSOK

A korlát az alsóházban a robbanás után.

Részlet a Towerből a robbanás után.

vában történt a belügyminiszteri palota és a „Times” hírlapkiadó-hivatala ellen. Egy hóval később Birminghamban Gallagher és társai elfogása által új merénylet esiráját gátolták meg, de azért még abban az évben, okt. 30-án, Charing Cross mellett a földalatti vasuton történt robbanás. A követ-kező év február havában a Viktória-állomást rob antották fel, május 30-án Nelson szobránál és St. James Squarenél, az év végén London Bridgenél volt robbanás. S bármily rövid életű még a jelen év, ebben is két robbantási kísérlet volt már Londonban: az első a Metropolitan vasutnál s január 24-én a parlamenti palotában és a Towerben.

A Londonban megkísérlett me-rényletek közt ez utóbbiak méltán nagy feltűnést keltettek. Egy nap három különböző helyen helyez-tek el robbanó anyagokat s e he-lyek közt kettő nemcsak az angol főváros, de Nagybritannia legneve-zetesebb középülete: a parlament-ház és a Tower. A merénylet e mel-lett mindkét helyen eredményes volt s bár szerencsére aránylag ke-vés ember sérült meg, kiszámíthat-lan kárt okozhatott volna, mivel e szerencse egészen véletlen volt s a robbanások helyén sok ember mozgott.

A parlament palotája, mely nemcsak Londonban, de az egész világon a legnagyobb modern goth épületek közé tartozik, a Themze folyó partján fekszik, közel a híres Westminster templomhoz, az angol-ok Pantheonjához. Közte és e templom közt van a Westminster-Hall nevű nagy épület, mely, kivált régebbi időkben, a törvénykezése-nek egyik főszékhelye volt. Magá-ban a parlament palotájában ugy az alsó, mint a felsőház üléster-mein kívül számos mellékhelyiség, sőt magánlakás is van, ugy hogy valóságos labirintot képez. E he-lyek egy részének megtekintésére a szombati nap van kitéve, midőn a háznapról nyert jegy segítségével, melynek kiadása minden nehézség nélkül történik, bárkimegtekintethi ez épület teremt. Ily alkalmat vet-tek igénybe a merénylők is, s — miként gyanítják — női ruhába öltözve vitték magukkal a dinami-tot rejtő dobozt, hogy azt alkalmas helyen eldobják. A parlament pa-lotájában ily helynek az alsóház ülésterme mellett levő folyosót választották ki, hova a parlamenti tagok szavazni mennek, és pedig őrségizsokás szerint egy korlát által elválasztva „igen” és „nem” jelzésű csoportokban. E folyosó oldalán, közel az alsóházi elnök (angol elnevezés szerint Speaker=szónok) emelvényéhez, van egy kis lépcső a felsőházi terem felé s e lépcső mögött a vízfűtés mérésére használt gép. A merénylő a dinamit-dobozt e helyen rejtette el s azt, mivel felreosó helyen volt, senki sem vette észre s csak a robbanás és rombolás után tudták a helyet meghatározni.

A robbanás és rombolás igen jelentékeny. Az alsóház szárnyas ajtajának egész baloldali része összetört s az ajtó és a kis folyosó közt fekvő rész tönkre ment, ugy hogy a padlózatból is alig maradt ép rész. A szavazó-folyosót kő-, vas-és fadarabok csaknem egészen elbo-ritották. Magában a teremben el-pusztult az a pad, hol Bradlaugh szokott ülni, a képviselők és főren-dház tagjainak karzata, a minisz-terek ülőpadja (rég angol szokás szerint ez, a nemzet kereskedelmi

szellemének megfelelően gyapjuszakokból áll, bársonnyal bevonva), továbbá a szélső bal ülés helyén nagyon megromlaltattak, Gladstone helye is sérülést szenvedett. Hasonlóképp több tekintetben megsérült az elnöki emelvény, a mellélt levő helyek, eltört a nagy csillárlámpa, a keleti oldalon levő ablakok szétrepedtek, az egész terem kövekkel s porral telt el, s csak a karzat egy része nem sérült meg. Prim Vilmos, a parlament mérnöke, a rombolás által okozott kárt mintegy százezer forintra becsüli.

Valóban szerencsének mondható, hogy a nagy rombolás közepette emberhalál nem történt. Az alsóház termének közelében ekkor csak két látogató volt, azok is szerencsésen megmenekedtek. E szerencsét azonban csak annak köszönhetni, hogy a szomszéd Westminster-Hallban néhány perczel előbb történt meg a robbanás s a parlament házának látogatói épen akkor kinn voltak, hogy azt a szerencsétlenséget nézzék meg, nem is gyanítván, hogy ez által a haláltól menekültek meg.

A másik robbanás nem is történt ily simán. A merénylet a dinamitot itt egyszerűen a kriptahelyiségben dobta el s azt észrevették. Egy Green nevű építész nevével s sögőrnőjével járt ott s feltűnt nekik a különös szag, mely a már-már égni kezdő doboz burkolatából eredt. Kiáltásukra egy Cole nevű rendőr elősietett, az égi dobozt felkapta s a szabadba igyekezett vinni, azonban oly meleg volt, hogy el kellett dobni mára a St. Stephen terem felé vezető lépcsőn. A robbanás megtörtént, a rendőr súlyosan megsérült, a terem megrendült, sok fabutor és padlózat összetört s tönkre ment egy gyönyörű ablak is, melynek értékét mintegy 10,000 forintra becsülték.

Csaknem egyidejűleg ezzel ment végbe a robbanás a Towerben is. E hires épület, mely hajdan a fejedelmek vára volt, ma pedig nagyobb részében állami kincstár, jó félóra távolságra van a parlament épületétől, de szintén a Themze-parton, a City (belváros) közelében, azon a helyen, hol a hajók kikötni szoktak. A magas, négyszögletes torny, norman korból való épület London egyik jellemző részlete s közepén van a királyi fegyvertár és kincstár. E gyűjteményeket is rendszeres szombatnapon lehet megtekinteni, bár mások is megnyitottak s január 24-én mintegy 80—100 ember jelent itt meg. A merénylet a dinamitot tartalmazó dobozt a fegyvertárban rakta le és pedig azon teremben, hol az Erzsébet-kori lovagfegyverek voltak s a hol egykor VIII. Henrik neje lefejeztetését elrendelte. Ez az ugynevezett Banqueting Hall, étkező terem, a Sz. János kápolna mellett. A robbanó eszközt nem vették észre s a robbanás megtörtént. Nehány másodpercig nemcsak mintegy 100,000 darab régi fegyver forgott veszélyben, hanem az egész gyűjtemény (pedig itt vannak a koronák és a hires gyémántok is), mivel a robbanás következtében romboló tűz támadt, melyet az elősietett tűzoltóság is csak nagy nehezen oltott el. Két felnőtt leány s három gyermek sérült meg itt a robbanás következtében, kettő közülük életveszélyesen. Az anyagi kár azonban aránylag igen csekély. Mintegy 4000 puska sérült meg, de nagy része jelentéktelenül s magában az épületben, melynek külső falai különben 15 láb vastagságúak, nagyobb baj nem esett. A kárt megközelítőleg 10,000 forintra becsülték.

A robbanások egyidejűsége s a dinamit elhelyezése arra mutatnak, hogy a merényletekben tervszerű eljárást követtek, s a merénylettek összebebebezték. E sorok írásáig még nem fogták el őket, de abban senki sem kételkedik, hogy anarkistáknak kell lenniök. A merénylet alkalmából a Westminster-Hallból egy, a Towerből két, az alsóházból pedig három pontot mutatnak be angol források után, mint azokat a helyeket, a melyeken a robbanás bekövetkezett vagy kárt okozott.

A VIRÁGOK ÉS A VIRÁGIPAR.

Tulajdonképen nem a tavasz az igazi szaka a virágoknak. Ha valamikor, úgy a farsangban van ideje és helye a virágokkal foglalkozni; ilyenkor jó meg a virágok divata s ez a virágkereskedőknek is a tulajdonképeni sasonja. Mikor a rétek virulva ébrednek mintegy varázsütemre a kikelet első csókjának melege alatt, mikor ezerféle illat tölti be a léget s az erdő madarai

dobogó szivecskével köszöntik az első nap-sugárt, ilyenkor senkinek se jut eszébe a virágokról írni vagy beszélni. A virág közönséges valami, a mit untig szemlélhet uton-utfélen a legközönségesebb libapásztor; tele is szedheti vele márkoskát, hogy aztán újra eldobja; de a tél meghozza azt a mesterséget kultuszát a virágnak, a melyhez képest a természet kultusza egészen észrevétlen és csöndes valami; a divat másodszor is feslése hozza a bimbókat s akkor már a nagyvilágiasabb közönség is kezdi komolyan venni azokat. És miért? mert most már pénzbe kerül, és az emberek nagy része előtt csak a pénz nimbusza az, a mi értéket kölcsönöz a dolgoknak.

De nem bőjtí prédikáció, hanem farsangi cikket szándékunk írni. Hagyjuk tehát a világot a maga után menni és ismerjük el azt legelőbb, hogy a divat újabb időben mind nagyobb kedvezévé kezd avatni a virágot. Nem minden kor egyezett ebben a maival. A középkor például határozottan nem volt kedvelője a virágoknak. Használta őket az építészeti ornamentika terén, mindenféle csodás és nem ritkán szörnyszerű díszítésekben, de maga az élő virág sohasem kepezte szeretete tárgyát. XIV. Lajos ellenszenve a tizenhetedik század francia társaságokból is száműzte a virágokat. Voltak bizonyos időknél bizonyos fajta virágai, melyek irányt adtak egy egész korszak divatos izlésének. A Bourbonok liloma, a Napoleonok ibolya-csokra egész politikai és pártjelszavakká nőttek ki magukat a francia társadalom különböző osztályaiban. Ismeretes a fehér és piros rózsaharcs az angol alkotmányos küzdelmek idejéből, valamint a buzávirág a jutott szerep a legújabb osztrák alkotmányos viszályokban. Dumas regénye, a «Kameliás hölgy» oly időből keletkezett, mely rajongott a búszke, halvány, szagtalan és hideg virágért, s ugyanolyan nő-eszményeket kultivált az irodalomban is. Majd minden virág keresztülment már a divat népszerűségi fázisán s aztán újra feledésbe merült. Mint gondolkodásunkban és eslekedeteinkben, úgy virágkedvelésünkben is az exotikus, ritka és idegen fajoknak adunk ma előnyt, szeretjük a vérpiros szegfűt, de csak ha olasz éghajlatból szállítják hozzánk, az ibolyát, de csak ha párizsi, s a jázmin, de csak ha valódi spanyol, s azon arányban veszt minden virág divatbeli értékét, a melyben közönségesebb és elterjedtebbé válik.

A csokornak a legkülönbözőbb formája, hogy úgy mondjuk: fizionómiaja lehet. Kicsiny és vastag, sűrű és ritkás, kisebb és nagyobb, hosszukás vagy kerek, a szerint, a mint különböző alkalmaknál használják. Ujabbban meg lehetős ritka és laza összefüggésben kötik a csokrokat s e divat bizonyosan nem csekély előnyére van a virágkereskedőknek. Csokrot küld a vőlegény menyasszonyának, csokrot ad a gyermek nagypapja születésnapjára, csokrot vet a színház-dühöncz kedvelt primadonnájának, azt küld a felgyógyult beteg a hála oltárára, a résztvevő rokonság és baráti kar az ifjú életet záró koporsóra, szóval mindig és mindenki, hol ünnepeles alkalomról s egy kis kegyetes hazugságról van szó. Egy csokor elkészítése valószínű művészet, melynek ép úgy megvannak titkai, mint a festésnek. Époly izlést, tapintat és finomságot igényel. A csokor egy virágokból összerakott virág, mint a keleti költő mondja. Ott fekszenek az asztalon kameliák, ibolyák, rózsák, lilomok és tulipánok zavart összevisszaságban; de ez még csak festőanyag, melybe a művész van hivatva életet lehelni. Neki kell az élénk és rikító színeket gyöngéd nuanceokká olvasztani, enyhíteni a túlságos élénk színeket, kiemelni egy-egy anemone halványosságát, vagy árnyékban tündöklőtténi egy-egy jázmin-köteget. Nem elég ehhez a képzelet és az izlés, valódi tudomány kell hozzá, ismerni kell a törvényeket, melyek a művészi szeszélyt korlátozzák különösen a virágok választásánál. Megvan a virágoknak a magok nyelvé, melyet a keletiek selannak neveznek s ezt a csokor-készítők jól ismerik, tudják, hogy nem szabad narancs-virágokkal ifjú leányokat díszíteni, sem fehér rózsával össze egy-egy bálit csokrot barnának és másképp szokásnak.

A csokorkészítéshez szükséges eszközök a következők: erősebb és finomabb ezérna, zöld és fekete varrószelvény, kis és nagy olló, drótszepsz, kis és nagy kés, feloldót gummi, különféle lágy

esetekkel, papír-manehetták, különböző erősségű drótok, stb. Az eljárásnál kérdés, hogy sima és lapos, vagy pedig magasabb ívezetű csokrokat akarunk-e előállítani. Mindkét esetben először egy kisebb csokrot állítunk össze, egészen a kívánt formában zöld szálakból és megfelelő lombozatból, mely alapul szolgál. Eczélra repkényt, örökzöldet, rezedát, stb. három-négy szálaént kötözünk össze, s miután a dróttal körülkötöttük, annak végét a szükséges hosszúságban szár gyanánt hagyjuk lecsüngeni. A kis csokrocskáknak szabályos, de könnyed és laza szerkezettel kell bírniok, hogy az összetételnél önként alkalmazkodjanak egymáshoz. Középre aztán egy ugyanolyan módon készített kerek csokrot kötünk e köré illesztjük, folyvást dróttal, az egyes csokrocskákat, úgyelve mindig arra, hogy az egész elég laza legyen arra, hogy a drótok végére erősített virágok nehezség nélkül közibe szurhatók legyenek. Mindenesetre a zöld alapsokornak valamivel kisebb szélességet kell adni, mint a mekkorára a színes csokor tervezve van, mert a virágok későbbi közbeszurása jelentékenyen ki fogja tágitani a felületet.

A fölhasználandó virágokat részint szálakkal, részint, mint a kameliákat, egészen szál nélkül készítik el, s csak gerezdes virágoknál, pl. fuchsianál hagynak egy kis é hosszabb szárt, mely körül a drótot kötik. A vékonyabb drótokat 20—25 centiméter hosszúra vágják s azok egyik végével a feldolgozandó virágot ott szurják át, a hol az legjobban tart, például a termőt, vagy a kelyhet. A másik oldalon előtűnő drót végét meghajlítják és újra körülkötözik a fennmaradt dróttal, hogy ne engedjen föl s a drót többi része szárnak marad. Ha több virágot akar az ember meghatározott csoportba foglalni, hogy a csokorban egymás mellett foglaljanak helyet, akkor ezeket előbb egyenként vékonyabb dróttal, s aztán az egészet vastagabbal kötik körül s egy közös szárt hagynak nekik.

A virágok izletes csoportosításához szükséges, hogy ne alkalmazzunk nagyon elütő színeket egymás mellett, hanem más színek, vagy zöld alkalmazásával kövessük az átmeneteket. A beillesztésnél a drótokat lehetőleg a közép felé toljuk, hogy az összes drótok a középpontban találkozzanak. A csokor felülete egyarányos kell hogy legyen, egyes lebegve kiálló virágok, füvek, lombok, stb. kivételével, melyek így változatosságot eredményeznek s az egésznek eleganciáját elősegítik. A legszélső alkalmazott virágokat kívülől szurják a zöldség közé, aztán a szárt erős ezérnával körülkötözik, beleillesztik a papírhüvelybe, ezérnával meg erősítik, körülöngyölik a szárt hüvelyknyi széles staniolszalaggal s az egészet fehér karton-papírgöngybe teszik.

Említettük azt is, hogy lehet a virágokat a csokorban a virágnyelv szerint csoportosítani. Ez esetben a következők a virágok értelmei: Az alma-virág azt jelenti: «szeretsz-e?», a balzsam: «vágyom utánad», a citromlevél: «isten veled!», a repkény: «hű maradok», a heliotrop: «ma alkonyatkor», az éji viola: «ma este». Vannak azonban visszautasító értelmű virágok is, például a szegfű jelentése: «ne gyötörj tovább!», a ranunculus: «csapodár vagy»; a tubarózsák: «meguntalak», s így tovább.

Asztal- és szabadizsitere szolgáló váza-csokrok többnyire kupalakuan köttetnek. Ezeknél szem előtt tartandó elvek, hogy a legmagasabb csúcs-virágoktól számítva mindig csak egyes vagy kevés szálatok illesztünk hozzá, s azokat mindig ezérnával jól körülkötjük, aszárakat pedig hátlapokkal illesztjük be, hogy a virágok kifelé forduljanak. A lejjebb eső virágok szárai arányosan rövidülnek. Oly vázakba, melyek fal mellett, vagy tükör-console-on állanak, inkább szélesre, mint kerekre kötik a csokrokat, s hátul laposan, hogy a virágok előre csüngjenek.

Ugyanez az elv szolgál irányadóul mindenféle szarított virágokból és füvekkel kötött angol, orosz, holland és olasz fűcsokroknál, továbbá a Makart-csokroknál, csinált mezei virág-csokroknál, menyasszony-, legyező-, kotillon- és koporsó-csokroknál, jardiniere-eknél, virág-kosaraknál, stb.

Nagyon egyszerű az ujabbban nagy divatba jött virág-vánkosok készítése. Mindenekelőtt egy drótváz szükséges hozzá, mely a kívánt nagyságban és formában széleitől közepe felé bemélyed. Erre a vázra most egy réteg finom

moha jó, vékony dróttal odaerősítve, s ez alapján emelkedik ki egy kerek, s közepe táján kissé ívezetesen (melkedi csokor-rózból), gyöngyvirágokból és tubarózsából, míg a négy szögeletet hasonló kis csokrok ékítik s a közbeeső tért sötét pensée-ek, ibolyák vagy más ily virágok töltik be.

Igen csinos és divatos csokortartók ujabbban a szaru- vagy kosárförmában, szarított pálmalevélből fonottak, melyeket virágkereskedőknek Bordigherából nyerne. Ezeknek darabja a virág nélkül 5—10 ftrba kerül. A bordigherai datolya-pálma (Porto Mauritio olasz tartományban) már evszázadok óta termik a pálmaágakat, melyeket Rómában a katolikus egyház ritusa szerint virágvasárnap fölszentelnek. E czélra az ugynevezett szív-ágak, miután hat hónap bekötésével a koronának magán a pálmán megfűszereztek, többnyire barokk-izlésű hagyományos formákba fonatnak, míg a rövid szárnyazatú ágak fehéritetlen állapotban a zsidó rítusnál nekik alkalmazást. E szerint nevezik átve a pálmát és két fajtát is keresztény és zsidó pálmának. Ujabbban nagy pálma-kertek tulajdonosai Bordigherában arra az ötletre jöttek, hogy a feldíszített és szarított pálmalevelekből művészi formájú tárgyakat (kosarakat, bőségszarukat, valamint egész asztali díszítéseket, virágok befogadására) készítsenek. Az ily kikészített pálmákat a kereskedésben palmorelliknek hívják, s azok készítését most már különösen a bordigherai Winter-czég gyárparszerűleg üzi.

Legdivatosabb alakjai az ilyenmő kosaraknak először a kehely-formák, melyek különféle stílszerű rajzokkal egyetlegety pálmalevelekből vannak fonva, melynek tollazatszerű levélcsúcsai mindenféle garnitúrára ugyesen fölhasználhatók, míg előrészt az ily tartóknak rosette-ek, szalagok ékítik, gyöngye mohelevekkel s finom szarított virágokkal vegyítve.

Jobban meghajtott formában ily tartók a bőségszaru alakját veszik föl, s ez alakban könnyű és csinos dróttalapatat segélyreleg szintén kellemes diszei buffet-eknek, consolo-eknek. Előfordul még egy harmadik változat is, melyben három-négy ily tartó összetéve s díszes talpra állítva, elegans asztali ékül szolgálhat.

Mindegyik alakjában azonban egyaránt alkalmasak az ily készítmények akár Makart-féle szarított füvek, akár frissen levágott virágok befogadására s ily kiállításban termek falainak díszítésére. Csak arra kell ügyelni, hogy ha friss virágokat használunk bennök, azok megömlőzésénél a viz a drótot ne érje, mely esetben az könnyen megrozsdásodik. Epen azért szokás a kosarak dróttálványait zöld repkény- vagy más-nem lombokkal vonni be.

A fővárosi piacokon a virágoknak egész árfoalyama van, mely a hőmérsékkel emelkedik vagy csökken. Ily virágoknál természetesen sok a hulladék, de a haszon kárpótolja a veszteséget. A holt saison a virágkereskedőknél május 15-től június 15-ig és szeptember 15-től október 15-ig tart; legjobb bevétel napok a farsangon kívül halottak napja, szeptemberben néhány nagyobb izraelita ünnep, melyeken jelentékeny mennyiségű mintaságot adnak el, és a karácsony és újév, mint a mely napokon szintén divatba jött ajándék gyanánt virággal kedveskedni. Megjegyezzük még, hogy a kertészek vedünnepe augusztus 31-ike, a virágárusoké pedig hushagyókó kezd.

Vannak külön virágkereskedelmi utazók, kiknek feladata bejárni minden vidéket, és új fajokat fedezni fel. Új virág számba megy mind az, a mely eltérő színt, formát és terjedelmet mutat a kereskedésekben előfordulóktól, újság ellenben az a virág, mely megházi tenyésztés útján, évszakon kívül jön létre. Piaci virágok a pelargonja, fuchsia, verbenia, heliotrop, rezeda, szegfű, melyek a legkönyebb tenyésztésűek és kevés idő alatt a legelőnyösebb alakban hozhatók piacra. Gyökérrel árusítják el az ibolya, pensée, volubilis, goba stb. fajokat, melyeknek gyökerét egyszerűen nedves földbe burkolják be. A virágkereskedőknek segédkezet nyújt a magkereskedő is.

Profán ember nem is sejtí, mennyi gondjába kerül a virágkereskedőnek tenyésztése. 15—20 fokra kell hogy melegítse üvegházát és nagy hidegekben egész éjjel villaszintára szűk-ség, hogy ugyanazt a hőmérséklet tartsa fent. Egyetlen éj elég, hogy gyűjteménye megfagyjon, s egyetlen hanyag pillanat roppant veszteséget okozhat. Alig sűt fel a márciusi nap, arra kell

ügyelni a tenyésztőnek, hogy plántái meg ne éjjenek, védekezni kell a napsugarak ellen. Végre egész nyáron át szüntelenül folytatni kell az öntözést az időjárás szerint és meg ezer más dolgot végeznie, melyekre itt nem terjeszkedhetünk ki. Látni való, hogy a virágtenyésztők mestersége sem sinecura, de nincs is több oly foglalkozás, mely annyi igaz örömet nyújtana. Nem is csoda tehát, hogy rendes jelenség az, hogy a kertészet atyáról fiura öröklődjék át.

Szólnunk kell még valamit a koszorúkról és virágfüzerekről is. Különösen azért, mert ezek újra el kezdik helyöket foglalni a szabadizsiterek sorában. Nem használjuk ugyan már fejdíszül, mint a régi görögök és rómaiak, kik azzal mutatták magukat cirkeusban és akadémiában, színházban és köztereken; annyi volt akkor a koszoru nekik, mint ma a kalap, sőt a parókát is helyettesítette. Alkibiadesnek naponta háromszor változtatva fején Athén első fódraza koszoruját. Maga Sokrates sohasem mulasztotta el a virágokkal övezni homlokát. Cézár harmincz éves korában koszorúval takarta kopaszágát Róma szép hölgyei előtt, s Anekreon is még nyolczvan éves korában is rózsakoszorúval mutatta magát. Voltak divathölők, kik jobbra vagy balra csapva, előre vagy hátra téve viselték koszorúikat. Némelyiknek csak feje tetejét érintette, mások jól fülsőbe húzták, hogy a hűlés ellen védekezzenek. Nagy lakomáknál, tudjuk, a fejre övezett koszoru arra is szolgált, hogy átható illatával legyőzze a fejben gőzölő mámor.

A középkor a koszoruk különböző divatjait hozta újra magával: a királyi, a hercegi, a grófi és bárói koszorúkat, melyek azonban most már aranyból voltak s virágaikat gyöngyök vagy gyémántok képezték. Így alakult át a koszoru koronává, XIV. Lajos azonban már csak a bábérkoszorúkat tartotta meg, mint ez ő és a korabeli hadvezérek arczépein látható.

Nemi eltérést mutat a csokorkötéstől a koszorukötés. Itt előbb egy vastagabb dróttal megcsinálják azt a kört, mely a koszoru belső nyílását képezi, a drót végeit összekötözik, s aztán az egyes, dróttal körülkötött moha-, lomb- és zöldsejtkötekekből egy alsó koszoruvázat csinálnak, jobbról balra kötve a drót körül rétegre a zöld csokrocskákat. A mint a belső koszoru elkészült, ez alá, kifelé, egy más réteget fonunk, most már balról jobbra, tömöten hozzá az előbbihez, a külső oldalán. S így tovább, addig, míg az egész koszoru elkészül, úgy hogy alul ellapul, felülől lefelé iverződik s felül tömötnék látszik. Aztán ily illesztik bele a virágokat, mint a csokroknál láttuk, azaz az egyes, vagy kis csokrokba epheu- vagy babérlevelekkel összefogott és megdrótozott virágokat a drótszárral a koszoru belső-alsó széle felé beleszurják s a drótot meggömböltik.

Gyászkoszorúkhöz rendszeren fehér virágokat vagy sötétebb virágokat vesznek repkény- vagy egyéb zölddel; annál tarkább és színesebb koszoruk váltják azonban fel ezeket születésnap, vagy más ily örömnünnepi alkalmakra.

Ma már a koszorut a női öltözekeken is fűzők helyettesítik, minden lehető formában, vagy itt-ott elszórt csokrokkal. Nem vagyunk már abban a nemes korban, midőn oly szépen fejezték ki a bánatot azzal, hogy koszorúikat letépték, mint Sophokles tette, midőn Euripides haláláról értesült, vagy Aspasia, midőn nagy-szerű ünnepeles lakoma közben hírl hozták vételetársnője, Cleagenes haldoklását. Mi már csak rózsza-szüzeket koszorúunk meg, vagy gyermekeink és hozzánk tartozóink sírjára teszünk koszorúkat. Ezek a koszoruk is minél prózaibbak, minél gyáriabbak ma; lehetetlen színekre festett szarított virágok, abban a francia kerek és tömött stýlban, melyet a Péro La Chaise temető ezrenként mutat, s mely nálunk is mindinkább tért hódít.

Elkiesztük a virágok útját a báltermekből a temetőig s azt láttuk, hogy mindenütt belejárt a virág az emberi divat szeszélyes változásaiiba. Az emberi művelődés fontos ágának teszi fejeztet a virág, s ennél fogva érdemes bővebben is foglalkozni azokkal a körülményekkel, melyek ipari, történeti és kulturai jelentőségével összefüggnek. A fővárosi élet lázas hajszájában soknak ad kenyeret, még többnek okoz örömet a virág azzal a szoros viszonyával, melyben legbensőbb és legtitkosabb érzéseinkhez áll.

V.S.

EGY RABLÓ VERÉBCSALÁD.

Dr. Hoffer Ede gráci tudós, a «Kosmos» legújabb füzetében, a következők érdekes adatot beszél el: Ismeretes dolog, hogy a veréb, a hol csak teheti, elősködik. Midőn a földből fáradságosan kikapja a gliszlát, gyorsan oda repül s elkapja az orra elől. Nekem azonban módom volt az állat elősdi természetét egy valóban meglepő nyilvánulásában észlelni. Egy magas ház harmadik emeletén laktam, honnan igen jól észlelhettem a madarak életét. A szemközti fekvő egy-emeletes ház tetején volt egy tavasszal nem használt kémény is, két oldalnyílással. Egy barázdá-billegető-pár itt telepedett le s a keleti nyílástól mintegy két deciméter távolságra fészket rakott. Magas helyünkről kényelmesen vizsgálhattuk e madárcsalád életét a fészkek megrakásától egész addig, míg a fiatal madarakat etetni kezdték. Egy nap azonban a szomszédház ablaktáblája mögött fészkelő verebet láttam, a mint a fainak eledelet vívő barázdá-billegetőket saját fészkeknél megtámadta, azok csőréből az eledelet kivette és saját fainak adta. A dolog igen érdekelt s ezután minden szabad időmet az ablaknál töltöttem. Csakhamar észrevettem, hogy az egészen rendes dolog s főképp a himverből volt a rabló, míg a nőstény csak alkalmilag bántalmazta a szegény barázdá-billegetőket. Ez utóbbiak azonban a rablómadár szemtelen magaviselete miatt annyira megremültek, hogy néha 10 perczig s tovább is ülték a hozott eledelel csőrükben a szomszéd tetőn vagy fán, hogy megvárják a veréb eltávozását s ekkor gyorsan megeszik fiaikat, melyek folytonosan szipotak eledelet után. Gyakran sikerült e csel, gyakran azonban hirtelen előrohant a veréb s már a fészeknél kivette az eledelet a barázdá-billegető szájából. Nehány nap mulva az egész veréb-család kirepült a fészkekből s odatelepedtek a barázdá-billegető fészke elé. Igen érdekes volt látni, miként igyekezett a szegény madárpár az ujabb veszedelmé daczára is valamit juttatni fainak. Mindkettő ugyanis egyszerre repült a keletre fekvő, közösen használt bejárás felé, de midőn mind az öt fiatal veréb ide futott s a bejárást elzárta, az egyik vagy a másik barázdá-billegető hirtelen a déli nyíláson át repült be a fészkekbe fiaihoz. De még így is gyakran elvették tőle a falatot, mert az öreg veréb hirtelen a másik oldalra repült. S így folyt ez több napon át, míg egyszer valami előttem ismeretlen okból az egész veréb-társaság elűnt. Sohasem vettem észre azonban, hogy a barázdá-billegetők bátran lépnek volna föl a merész rablók ellen; valószínűleg érezték gyengeségüket. De az előbb említették kivül még azt a ravaszságot is elkövtették, hogy egész közel repültek a verebekhez s azután igyekeztek felettök elrepülni; ez a kísérlet azonban rendszeren nem sikerült, mert a veréb ekkor a falat lecsüngő részét ragadta meg s legtöbbször sikerült az egészet elrabolnia.

EGYVELEG.

* Festő kéz nélkül. Stamára orosz kormányzó-ságban néhány évvel ezelőt egy kezek s lábak nélkül született paraszt fia rendkívüli hajlamot érzett a rajzolásra s a szájába vett ironnal maga fejétől igen érdekes dolgokat készített. Egy művelt tanító csakhamar a festészetre is oktatta s az ifjú sokáig igen kedvelt szent képeket festett. Közélebb egy nagy szent Miklóst készített s azt a trónörökös nagyhercegnék küldték ajándéknál. Mondják, hogy a kép oly sikerült, hogy kiváló művész sem szégyenelhetné nevét alájezteni.

* Bon mot. Egy tekintélyes námet gyáros, ki folytonosan Bismarck mellett élőködik, egy alkalommal ezt kérdezte a hercegtől: «Nos, Excellenciád, hogy áll most az egyiptomi kérdés?» A herceg egész komolyan nézett rá s így szólt: «Azt nem tudom, uram, még ma nem olvastam az újságokat.»

* Úszó virágzigeteket ma nap már könnyen lehet előállítani. Laza fűzfakosarat készítették ke-sény széllal, megtöltjük földel s középre erős gyökereket verő növényeket, Hemerocallist, Irist, diszfúveteket, Callat s különösen oly hágymás növényeket ültetünk, melyek gyökereiket a fonadék hézagán át a vízbe eresztik. E sziget csakhamar buja zöld lész s ha közepére vitorla gyanánt szolgáló zászlót teszünk, a kerti tavon egész élénken fog látni s oda mozogni.

* A túlszoros befűrés miatt Bazelben, a jelen év első bálja alkalmával, egy fiatal leány tánc közben elájult s néhány óra mulva tudósárláadásában meghalt.

VASÁRNAP DÉLUTÁN. — ROSKOVICS JÓKAI RÁJTA.

A FÖLDRENGÉSEKRŐL.

Bár a Spanyolországban dúlt földrengés pillanatnyilag szünetelni látszik, egyáltalában nem bizonyos, hogy vajon megszűnt-e egészen. A földrengések, a hol egyszer nagyobb mérvben lépnek föl, hónapokig, sőt évekig is eltarthatnak. Az 1755-iki földrengés, melyben Lissabon nagy része és 60,000 emberélet néhány perc alatt esett áldozatul, november 1-jétől december 9-ikéig tartott, s különböző egymást követő rázkódásokból állott, melyek közül némelyek rombolók, mások pedig csak alig észrevehetőek voltak. Az 1784-diki földrengés, mely Calabriában kezdődött, tovább mint három évig tartott s az első évben nem kevesebb mint 959 megkülönböztethető rázkódást észleltek, a föld azonban csaknem folytonosan rezgett. A vispi földrengést, Svájcban, 1855. júl. 25-dikén, oly földindulás követte, mely csak 1857. végén szűnt meg.

Valósággal ez az oly mozdulatlanak vélt föld szünetlenül ingásban van, soha sem nyugszik s a jelen században azok a rejtett erők, melyek kergét feszítik, különösen hatályosak voltak. Az 1811—12-diki mississippi-i földrengés egészen átalakította e tartományt. Sok helyen a talaj lesüllyedt, száz mérföld átmérőjű tavak képződtek, s az egész Új-Madrid városa több ölnyre süllyedt előbbeni felszíne alá. Ugyancsak 1812-ben történt a caracasi borzasztó földrengés, mely alatt közel 20,000-en vesztették életüket s Venezuela fővárosa csaknem egészen tönkre ment. Az összes káros még maig sincsenek helyrehozva s a város környékén sok nyomai láthatók még az iszonyú dúlásnak. Ugyanekkor a Soufrière, egy sokáig kialudtnak vélt st. Vincenti tűzhányó, hirtelen kitört, oly dörgések kíséretében, melyek a Trinidad szigetét elhalasztották s ágyudőreijhez hasonlítottak, úgy hogy a kormányzó azt hitte, hogy ütközet fejtett ki az angol és francia flották közt. Pedig megjegyzendő, hogy St. Vincenttől Trinidad 150 mérföldre esik.

Meglepő tény, hogy ámbár Trinidad szemmel látható közelségre van Venezuelától s a szárazföld északi része csaknem folytonos rázkódásoknak van kitéve, e szigeten soha sem emlékeznek, hogy földrengés lett volna. Ez kétségtelven egyrészt annak tulajdonítható, hogy a sziget alluvialis képződmény s az Orinoco iszapjából támadt. De minthogy északon és keleten sziklás és hegyes, tehát a rejtély ezzel csak félig van megoldva. Más különössége e vidéknek, mely még magyarázatra vár, hogy úgy Trinidad, mint Venezuela északi partja mentes a forgóselektől, a melyek pedig Nyugatindia más helyein nem kevesebbé dülök és sokkal gyakoribbak, mint a földrengések.

Nevezetes földrengés volt a híres cutch-i, 1819-ben, midőn egy falu, egy erdő, s egy egész vidék tűnt el az Indus partjain, s helyöket egy nagy tó foglalta el. 1828-ban egy földindulás, melynek középpontja Chili volt, 6000 négyzetmérföldnyi területre terjedt ki. 1836-ban Borso, Balluno mellett, esett áldozatul a földrengésnek, mely az Alpok északi oldalát érte. Ugyanazon évben egyidejűleg voltak földrengések Rivierában és Szíriában. 1840-ben több hegy Salins közelében, a francia Jura-hegység közt, a szoros értelmében darabokra esett. 1855-ben és 56-ban a felső Rhöne völgye szenvedett sokat a földrengésektől. Mondják, hogy azóta a leuki meleg források forróbbak lettek tíz fokkal. 1865-ben a Maldive-szigetek egyike örökre eltűnt egy rázkódástól. 1867-ben erős rezgés hozta hullámszerűen a Lago Maggiorét, s ugyanakkor elpusztította Ferriolo falut a simploni úton. 1868-ban történt a nagy perui földrengés, valószínűleg a legextenzivebb, mely valaha történt, még az oly ingatag délamerikai talajon

is. A föld természettani külsőjén ennek következtében előállott változások bámulatosak s több falu süllyedt el, nyomát se hagyva előbbeni fekvésének. Voltak ezenkívül földrengések San-Franciscóban, Olaszországban, Kis-Ázsiában, Khinában, Jávában, Japánban, Angliában s másutt s azonkívül számtalan kisebb méretűek. Vegyük például az 1884-iki év két utolsó hónapját. November 20-ika és 24-ike közt különböző rezgéseket észleltek Olaszországban s Franciaország havasi vidékein. November 27-ikén egy rázkódás, mely Szavoját érte a nyugati alpesekkel, ugyanazon időben éreztetett Turinban, Nizzában, Marseilleben, Saint-Etienne-ben, Lyonban, Locele-ban s a berni havason. December 19-ikén könnyű rezgést éreztetett Fleurenben, Svájcban. Forel tanár, Morgesből, egy kitünő svájci seismologista, kinek észleletei több évre terjednek ki, abban a véleményben van, hogy az a két lökés, melyet Zernitzben éreztetett december 25-ikén, egyike 8 óra 17 perczkor, a másikat 11 órakor este, szoros összeköttetésben van a spanyol földrengéssel, mely szinte ugyanazon időben kezdődött. Az

I. FERDINÁND. — LAUTENSACK RÉZMETSZETE UTÁN.
A Magyar történelmi életrajzokból.

összetalálkozás csakugyan figyelemreméltó, mert a berni 8 óra 17 percz idő megfelel a madridi 7 óra 32 percznek s egy granadai tudósítás szerint az első lökést a félszigeten 7 óra 35 perczkor érezték.

A spanyol földrengés intenzivitása igen nagy volt. Az olasz és svájci seismologisták által elfogadott fokozat szerint az egytized, vagyis legmagasabb fokot érte el, melynek ismerető jelei ezek: «Nagy rombolás, összedőlt házak, a föld megrepedése, ropanások a föld kérgében, hegyek leszakadása.» De a rengés területe is extenzív volt, mert valószínűleg az egész félszigetet, mintegy 370,000 □ mérföldet magába foglalta. Am az 1755-diki lissaboni földrengéshez arányosítva, ez még nem is rendkívüli. Az egész nyugati Európa s az Atlanti-tenger egy része is többé-kevésbé érintve volt e katasztrófától, melynek területkora nem kevesebb, mint 2½ millió mérföldet foglalt magába.

A seismologisták két fajtát ismerik a földrengéseknek, melyeket vulkanikus meg orogenicus névvel jelölnek. Az előbbi a tűzhányók nyugtalankodásának kifolyása, s kitörés alatt vagy után áll be s csak azon vidékekre szorítkozik, melyeken még működésben levő vagy

csak nem rég kialudt tűzhányók találtaknak. Az utóbbi szoros kapcsolatban áll a hegyek képződésével. A mint földünk az úrben forog, megleget veszt, kihűlve összehúzódik, kerge meg-hasad, földudorodik, mint a kiszáradt alma. Ezek a dudorodások a hegyek, képződésüknek processusa hasadozás, töredezés, helyváltozás, — szóval oly tünetnyek kíséretében történik, a melynek a földrengések. A földrengések ez utóbbi fajához tartoznak azok, melyek az alpok között történnek, mert e vidékeken nyomaszina tűzhányó-nak. Némely seismologista szerint ez osztályba sorozandók a lissaboni és granadai földrengések is. A spanyol félszigetnek nincs működésben levő tűzhányója, csak korábbi földtani kornak néhány kialudt vulkánja található rajta. Kataloniában van egy vulkanikus vidék, valami tizenöt kráterrel, melyek mind kicsinyek és kialudtak. Délen néhány sziget Valencia és Majorca közt vulkanikus eredetű s a karthagenai és san-martínói fokok között két vagy három tűzhányókúp látható még. De sem Andaluziában, az 1884/5-diki földrengés középpontján, sem Portugália királyságban, az 1755-diki cataclysm színhelyén sincsenek sem újabb, sem régebb vulkanikus működésnek nyomai sem. Valószínű azért, hogy az oly nagy pusztításokat okozott katasztrófa a földkéreg helyi összezúgódásának tulajdonítható.

Mindez azonban csak elméleti föltevés és igazában, tapasztalati-lag még nagyon kevés tudható a földrengések okairól. Még csak a hozzátételek stádiumában vagyunk e tekintetben. Sok geologus azt állítja, hogy a föld szilárd, mások úgy vélik, hogy belsője telve van olvadt állapotban levő érczekkel és ásványokkal, melyek szünetlen gyűlékony gázokat bocsátanak ki s így voltaképen valódi tűzgolyón élünk. A dionio Perry föltevése az, hogy a föld belsője-nek ez a tűz-océánja csakugy bir dagályllyal és apályllyal, mint a tenger, sőt statisztikai számításokba bocsátkozott arra nézve, hogy mi befolyással van a hold e dagály és apályra, minek következtében kimondta, hogy a földrengések gyakoriabbak napforduló és napéjegyen szakában, mint egyebkor.

Közönséges vélelem, hogy a légköri állapotok is befolyással vannak a földrengésekre, s hogy ezeket, mint ez 1755-ben, 1851-ben és 1884-ben is történt, nagy esőzések előzik meg. De messze vezetne azt következtetni ebből, hogy a földrengések a nedves időjárás eredményei, vagy hogy az-azal közös okra vezethetők vissza. Különböz is sem új eszme, már sok századdal ezelőtt hitte néhány görög bölcsész s a Molukka-és a Peru partmelléki szigetek egy-némelyikének lakói annyira meg vannak győződve erről, hogy esős évszak közeledtével odahagyják házaikat s a szép idő visszatérteig könnyű sátrakban laknak, melyek darabokba hullhatnak a nélkül, hogy valakit megsértenének.

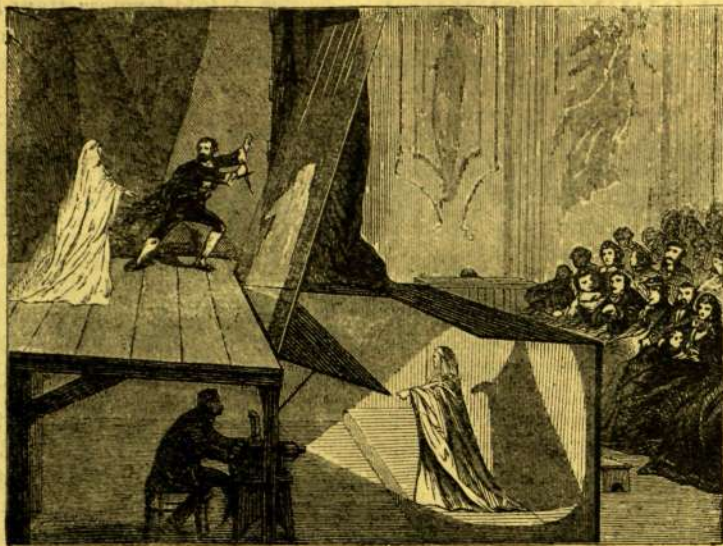
Akárminth álljon is a dolog, nem ártana azon is gondolkodni, hogy mikép lehetne a földrengés elleni biztosítást is szervezni úgy, a mint a tűzár ellen biztosítják a házakat, meg a hajótörés ellen a rakodmányokat.

VASÁRNAP DÉLUTÁN.

Nincs kedvesebb barátja a szegény embernek mint a vasárnap. Ilyenkor, mintha a természet is kicsipné magát, szebben illegeti báját, ünneplő ruhát ölt, derűlten mosolyog le a nap az égről s bizonyos szokatlan komolyság csendje ül az erdőn, réten és ligeten. Nem mintha a kalendárium néha nem rontaná el, a mit az emberek olyan szépen kigondoltak, de még ez is ritkábban történik vasárnap. Vagy csak az ünneplő szegény ember látja talán úgy, a midőn napok óta tett előkészületei után az egész kör-

4. ábra.

3. ábra.

nyezetet maga körül reményei és aranyos tervei fátján át látja? Mert az, a ki az ur pihenő napját egész derült méltóságában akarja és tudja élvezni, nem virrad előkészület nélkül fel a vasárnapra. Szegényes hajlékokban, és jobb sorsu háztartásokban mindentől vannak olyan kedves jelek, melyek a munkától való pihenés és kellemes szórakozások időszakait mintegy előre jelzik. Szombat este van dolga a vasalónak és a sikárló rongynak, illik, hogy vasárnap ragyogjon minden, mint az emberek kedélye. Fél a káposzta a tűzhelyen, itt is, ott is akad valami igazítani való az ünnepelő ruhán, s jó barátok, bizalmas barátok előre megbeszélnek, miként fogják tölteni másnap idejüket.

S ha még a városi élet feszélye sem ronthatta el a munkának ezt a megszentelő ünnepeket teljesen s ha itt is akadunk ezre meg ezre, a kik gyermeketeg tudnak örülni a vasárnap nyugalmanak és élvezetnek, mennyivel teljesebb még ez élvezet falun, hol az egyszerűbb erkölcsök naivabb örömeire is képezzük az embereket. Istentisztelet után megnépesül a tágas libalegelő, közvetlen a falu végében, hanczurozó, bohókodó ifjak seregétől, kik népünk oly testedző s néha oly mély értelmű és igazán költői játékaik őrök. Lapda, dal, bujdos, zálogos, találos mese és táncz egyaránt váltja fel s néha az öregje is letelepül a rét tarka himén, hogy figyelemmel kísérhessék s megoszassák gyermekeiknek örömet, csöndes, de elégtől szemlélődéssel, ügyelve arra is, hogy a tréfa át ne lépje soha a kellő határokat.

Más a felnőttek mulatsága. Itt ismét vagy a duhaj legények kurjongatásától csendül meg a csárda ablaka, a minek aztán néha komolyabb verekedés is a vége (a bűnügyi statisztika rovatának nem legjelentéktelenebb forrása a vasárnap), vagy pedig egy-egy vendégszerető hajlék egyesíti fedele alatt a jó ismerősöket, a mikor aztán kiki a maga kedve szerint keresi időtöltését. Borozgatás, kedélyes pipász mellett megszólal néha a 'csöndes' is, kivált rosszabb időben, ha az időjárás nem engedi a házon kívül keresni a szórakozást.

Ily bizalmas kompániát ábrázol képünk is, mely ez alkalommal a jegyző vendéglátó hajlékát tüzte ki összejövetele színhelyéül. Semmi kétség benne, hogy egy kis szolid felbire a tisztelendő ur is szívesen átfutott a szomszéd-ból, persze csak egy rövidke félóra, azért van a fején is házi sapka, de azért lehet még öreg este is belőle, mire hazatér. Már ez a kártya járásától függ. Erős kozákokkal gyűlt meg a baja, annyi bizonyos; a postamester a kabátját is levetette s úgy guszálta két marka közt a tisztelet az ást. Az a kikent-fent bajszos, makra pipájú, csurgóra álló kalapu kurta nemes pedig, a ki olyan professzionátus komolysággal osztja a kártyát... no abból már a gyermek is ki nézné a 'spillert'. Mi természetesebb, mint hogy a házigazda a tisztelendő urnak 'drunkol', tudva azt, hogy 'ecclesia precedit'. Egy, a többinél valamivel gavallérosabb kinézésű fiatal ember — amolyan tanító-képezdét végzett iskola-mester, de a kirlől már jótékonyan mosolyog le a Trefort-éra — nem kisebb 'prociocert' fogott magának, mint maga a házi kisasszony. Talán majd egész életére is 'prociocertül' fogja?... No de ez már nincs a képen megírva.

Igaz ni!... Nem lenne teljes a hangulat, ha az apróságokat is észre nem vennők ott a pohárszék mögött. Ők is kártyát játszanak, de csak az ócska játékból fenmaradtakkal s csak amugy várat építve, a melyet első szuszmozgások újra halomra dönt. És mégis, vajon melyik a két társaság közül az, a melyik 'szolidabb, maradandóbb alkotást' végez? Vajon nem-e a gyermekek?

A SZEMFÉNYVESZTŐK FEJEDELME.

II.

2. ábra.

Alább következő 1. ábránkon bemutatjuk Houdin mutatóványainak színhelyét az asztalon elhelyezett különféle tárgyakkal, a mint azokat előző cikkünkben részletesebben leírtuk, s a melyeknek felváltva a bűvész kezében kellett lenniök. Hasonlóan csodaszzerű mutatóványa volt Houdinnak száz gyertyagyújtatóval is felváltva. Ez a villamos szikrák régi elvén alapul és bár Houdin csak szerényen száz gyertyát emlegett, ennél többet is meggyújtatható volna pisztolylövésével. E célra egy gázcsőnek egyik vége (2. ábra. A) egy hydrogen-gáztartóba lett vezetve, míg két kis igen finom érzőgomb közül (B és C), melyeknek végei összeérnek, egyik (B) üveglábal van izolálva, a másik (C) pedig a földbe vezet le. Mikor a gáz az A csőből kiáramlik, egyesben az érzőgombok között álló D. gyertyára csap és ha e pillanatban egy villamszíkra vezetted be a B gömbbe, ez annak másik végébe fog szaladni, keresztül hatolva a gázon és lángra lobbantva azt, míg a láng természetesen a gyertyát is fölgyújtja. Nagyobb biztonság okáért Houdinnál a gyertyabelek be voltak terpentinezve. Mindamellett bár hatalmas villamgép fejlesztette a szikrát, megtörtént nedves időben, hogy a fejlesztett villamosság nem volt elég s a mutatóvány nem sikerült. Ez okból Houdin a Ruhmkorff-féle gyertyához folyamodott, mely a mutatóványt biztossá tette a rossz idő ellenében.

Houdinnak egész tábor szellem is állott rendelkezésére. Tudvalevő, hogy az optika útján elérhető csalódások végtelen változatokig fejlesztethetők. Egyike ezeknek abban állott, hogy a színen két egyen sőt két végig, gestikulálva, egymáshoz beszélve s mindenféle mozdulatokat téve. De míg az egyik husból és vérből áll, mint magunk, a másik csak egy megfoghatatlan fantom. Az élő lény igyekszik megragadni a titumenyit, de mindhiába; keresztül dőfködi rajta kardját, sőt maga is keresztül megy rajta, mint egy árnyék, s a titumeny meg sem veszti el emberi alakját. Érintetlenül áll ott, gestikulál s neveti támadóját, utoljára eltűnik s az élő ember borzadálytól lesújtva egyedül marad a színen. E mulattató csalódás magyarázata, mely Amerikában Pepper Ghost név alatt

igen ismeretes, röviden adható meg. Képzünk egy 12—15 hüvelyk magas és ugyanoly széles tükörlemez fölállítva egy asztalon. Helyezzünk négy-öt hüvelyknyire szemben a tükörrel egy fölgyújtott gyertyát s e mögé egy könyvet ernyő gyanánt. Ha a könyvön keresztül nézünk a tükörbe, ott visszatükrözve fogjuk látni a gyertyát, melynek közvetlen látását a könyv elrejtí szemünk elől, úgy hogy a gyertya a tükör mögött látszik állni. Ez egyszerű titumenyén alapszik az egész bűvészeti eljárás a főttebbi szellemidézésben, csak a gyertya helyett kell egy erősen megvilágított fehér testnek venni át a szerepet. Houdin mutatóványában a színpadon mozgó két alak, az élő és a szellem között egy megfelelő hajlásszögbe állított nagy tükör emelkedett a nézők és a színpad között (3. ábra). Szemben a tükörrel, a színpad alatt, egy fehér lepelbe burkolt egyen állott, kinek egész alakja Drummond-féle villamfény által volt megvilágítva. Ennek az alaknak a visszatükrözését látták a nézők a tükörben, és vélték a színpadon levőnek. Megjegyzendő, hogy a színpadon mozgó színész a látományt nem veheti észre, mivel látópontja egészen más mint a szembenülőké, s arra nézve, hogy mozdulatait a szellem mozdulataival összehangozta hozza, egész rendszere a nézők és a színeknek van előre kicsinálva. Hogy az optikai csalódás a nézők részéről teljes legyen, arra nézve meg kívánjuk látni, hogy a tükör a legfinomabb legyen, hogy a színpad és a nézőtér homályosan maradjon s maga a szellem alakja teljes fényben legyen megvilágítva. Csak ily ellenkező világítás adhatja a tükörnek azt a visszaverődést meg, mely a siker próbaköve. E célra szolgál a színpad alsó részének, hol a szellem alakja játszik, fekete szövetekkel való behuzása is, mint a mely szín legjobban magába nyeli a fényt.

Indiai eredetű az indiai varázslók által először fölállított s azóta Houdin által is többször bemutatott kosár-tréfa, mely a maga idejében rendkívüli szenzációt okozott. A fölhozott függöny egy hosszukás alaku kosarat mutatott valami könnyű asztalon, terítő nélkül. A bűvész belépett, magával vonszolva egy indus hercegnek öltözött szép gyermekket, arannyal himzett fehér kasmirban, fején pávatollal, melyet gyémántforgó szorított le.

— 'Irgalom! irgalom!' — kiáltott a gyermek.

1. ábra.

— 'Nem, nincs irgalom, — felelt a bűvész. — Indus vagy és hercege s ezért meg kell halnod.'

— 'Hiszen csak gyermek vagyok' — rimázkodott a kis fiú.

— 'Mindegy; azért megöllek.'

Égreható kiáltásokkal menekült a gyermek oldalra, de kizárta utolérte, s karjaival fölemelve a kosárba dobta, melynek fedelet rábocsátotta. Aztán kirántotta kardját, s megpróbálva élet a padlón, több ízben beleszurta a kosárba, miközben a gyermek szívszagató kiáltásokat hallott. Valahányszor a kardot visszahúzta, az mindig vértől csepegett, s benn a kosárban a fájdalom-kiáltások mindegyre elhalóbbak, nyöszörgőbbek lettek, míg utoljára egészen elhaltak. Az egész mutatóvány alatt rémület fogta el a közönséget, az asszonyok zsebkendőikkel takarták el arcukat, nemelyek sirtak is; férfiak felugráltak helyeikből, kiáltva: 'elég!' A bűvész most mosolygóra hajította meg magát, s kinyitva a kosarat, fölfordította a közönség szemelátára, mutatva, hogy üres. A közönség pedig fölhangozó tapsviharral pillantotta meg a kis indus herceget lent a nézőtérben egy páholyban, a mint kis kezével csókokat hintett.

A dolog magyarázata egyszerű. A mint a gyermek a kosárba beleszállott, annak fenekén kinyitott egy ajtót, mely az asztal egy megfelelő nyílásába szolgált s innen alámászott az asztalnak tükörlemezekkel elfedett lábait közt, míg egy alkalmas pillanatban ott hagyta helyét, s egy titkos uton át megjelent páholyában. Vörös folyadékkal telt szivacs volt elrejtve a kosárban, s ez festette véresre a kardot. Fontos körülmény volt, hogy a bűvész ne lépjen az asztal elé, mert különben visszatükröződő lábai az egész titkot elárulták volna. Houdin azonban még több javítást tett e mutatóványon azután is, hogy a sikert teljesebbé tegye. Világos volt ugyanis, hogy az indusok sem ugyanezt az eljárást követhették. Ime mit gondolt Houdin az ő általok gyakorolt fogárolt. Föltette mindekelőtt, hogy kosaraikon elől vagy hátul egy nyílás van s míg terdekkel neki feszülve nyomják le a födélét s kapcsolják be annak pántját, addig a gyermek kicsuszik terdek között s a bűvész bő öltönyei közé rejtí magát. Mialatt már most a kard áthalajrja a kosarat s a gyermek sikoltásai egyre szívesrehatóbbak lesznek, a nézők tolongva állják körül a mutatóványt s a gyermeknek könnyen sikerül látatlanul elilanni. A szükséges pillanatban távolról futva tér vissza a közönség nagy álmélkodására, mert a kosarat időközben felnyitván a bűvész, az üresnek bizonyult. Ehhez képest módosította Houdin is mutatóványát később. Kosarának két-tőcs fenekét adott s mikor a gyermek eltűnését mutatta, a kosarat szájával a közönség felé fordította. De a második fenék, a gyermek teste súlyától nyomva nem fordult a kosár többi részével, s így csak az üres fenék volt látható. A mi a kardszúrásokat illeti, azok előre megálapított módon történtek, bizonyos pontokon, hová a gyermek teste nem ért, s nem nagyon mélyen. Végre a gyermeknek a páholyban való megjelenése egyszerű személyváltozással lett keresztülvéve, a mennyiben egy egészen hasonló módon öltözött s az előbbihez arczban és természetben is hasonló gyermek várta az adott jelet, hogy annak idején magát a nézőtérben a közönségnek a másik gyanánt mutassa.

Legnagyobb mester volt Houdin a fény, árnyék és tükrök segítségével előidézhető optikai fogásokban. Ezen a téren mindig új meg új tervekkel koholt. Ő volt megteremtője a Sokrates lebegő feje című mutatóványának is, melynek magyarázatát azonban terünk szűk volta mellett annál inkább mellőzhetjük, mert azok az elvek, melyek segítségével ily lebegő fejek rendszerint elővarázsolhatók, már egy ízben részletesen is voltak ismertetve lapunkban. Az akusztika terén legérdekesebb mutatóványa a négy hárfa volt, melyek nemcsak érintés nélkül játszottak, de az egyik a zongora, másik a hegedű, harmadik a bőgő, s a negyedik a klarinet hangján. E fogás titka abban állott, hogy a színpad alatt négy zenész játszott a megfelelő hangszereken.

De mindent fölülmutat Houdin varázslatai közül az, hogy miként vett ki egy alig hüvelyki vastagságú tárczából egymásután különböző képeket, két női kalapot, virágokkal és tollakkal, négy élő galambot, három nagy rézkandót, tűzzel és vízzel megtöltve, egy nagy kalitkát több madárral, s végre egy hatéves kis fiút. Hihet-

len az az ügyesség, melylyel a bűvész minde tárgyakat a néző-közönség elé tudta varázsolni. A tárgyak egy része már benn volt a tárczában, így a képek, a kalapok, az egyik döglött galamb, a kandó alfedője, és a kalitka, míg az élő galambok, a kandók, és a gyermek csak azután kerültek bele, még pedig a következőképpen:

Valahányszor a bűvész a képeket mutatatta föl, mindannyiszor arra használta fel az időt, hogy a közönség figyelmét elterelje titkos manipulációival. A tárgyak nagy részét a bűvész ruhái alól szedi elő. A női kalapok óra-rugóra járnak, ugy, hogy laposra nyomhatók össze a tárczában. A kandók, bár egyméretűeknek látszanak, egymásba szolgálnak. Maga a kalitka merő láncz- és gyűrű szerkezet, mely hirtelen egyenesedik ki, a midőn a bűvész előrántja, mire a benne levő apró madarak is természetesen fölrepülnek. A míg a közönség figyelmét a madarak veszik igénybe, véletlenül kiesik a tárczából egy zöld szövet s annak fedezete alatt egy adott jelre a sülyesztőből, egyenesen a tárcza alatt, kiemelkedik egy gyermek. Mindez ép oly nehezen magyarázható meg, mint vihető ki; minden az aprólékos körülmények szabatos egybevághatóságát s ama rendkívüli ügyességtől függ, melyet a bűvész egészét ujjaiában, másrészt a közönség figyelmének más irányban való foglalkoztatásában bír kifejezni.

Houdin volt az első, a ki leplezte és egyszerű szemfényvesztésnek bélyegezte a spirítus-tálcza általa azóta is oly gyakran használt kioldozkodást a kezekre és lábakra alkalmazott kötelekkel alól. Először a Davenport testvérek mutatták be ez irányban kifejtett ügyességeket Párisban s Houdinnak nem sok időbe került megtalálni nyitját az oly nagy feltűnést keltett kísérleteknek.

Ugy a Davenport testvérek, mint későbbi számos követők arra használták ügyességüket, hogy megkötözött egy szekrénybe zárassák magokat, hol aztán kioldódva, mindenféle hangszereket szólaltassanak meg s elhitessék, hogy azokon a 'szellemek' játszottak, miközben magok visszabújtak köteleikbe. (4. ábra.)

Houdin Robert ügyessége és leleményessége által kényelmes életet biztosított magának, a mikor visszavonulva a nyilvánosságtól, Blois mellett, Saint-Gervais faluban, szép nyári lakába vonta meg magát. Hártartása körül ezerféle apró fogást alkalmazott, melyeknek csodájára jártak a falubeliek. Nehéz kapuja egy érintésre magától feltárult s bebocsátotta az idegent; a postás pedig csak az ajtó feletti szekrénybe dobta be csomagját s a megindított villamos csengettyű hangjából Houdin már tudta, hány levele, csomagja, újsága stb. érkezett, valamint ő is villamossággal uton értesítette a postást, ha átadandó küldeményei voltak. A villamosságot használta arra, hogy távoleső istálló-jában lovait szobájából maga etesse, üveg-házának hőmérsékét kellő fokra emelje, stb. S pedig ez időben a villamosság elmélete még távolról sem volt oly magas fokig fejlesztve, mint ma; mit tudott volna kivinni Houdin a mai segédeszközökkel!

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A 'Budapesti Szemle' februári számának első cikkében Tégla Gábor részletesen foglalkozik Pulszky Ferencnek jeles művével 'A rézkor Magyarországon'. Aszóth János folytatja ismertetését a bosnyák bogumilekről, a régibb síremlékekről, s bizonyítja, hogy alig léteznek már valószínűs bogumil Boszniában, de e keresztény felekezet hagyományai annál élénkebben élnek ma is a nép közt. A harmadik közlemény szintén folytatás: Imre Sándor nagyobb és alapos tanulmánya Arany Jánosnak Aristophanes fordításáról. Elbeszélést a franciaírodalom egyik jelesétől, Merimée Prosperől Halasy Aladár fordított 'Aubain abbé' cizmen, költemény van Góbi Imrétől: 'A zöld kokárda', Heltai Ferenczről pedig közgazdász fejtegetés: 'A gazdasági liberalizmus hazánkban'; Péterfy Jenő ismertetéi Taine-nek a forradalmi kormányokról írt művéből a legújabb kötetet, mely a jakobinusok kormányzatáról szól. E munka két első kötete már magyar fordításban is megjelent az akadémiához köztudott vállalatában. A könyvbírálatok Jókai 'Lőcsői fehér asszony'áról, a magyar történeti életrajzokról, Ecséri Lajos a munkás-segélyezés magyarországi ügyéről írt művéről, stb. szólnak. Nagybecsű közleménye a kötetnek Arany

egy költeménye 'Ártatlan dacz' cizmen, melynek történetét is elmondja a szerkesztő.

Nemrégiben a lapok gróf Lónyay Menyhért iratgyűjteményéből Arany Jánosnak egy 1867-ben kelt levelét közölték, melyben elpanaszolja, hogy mennyire rosszul esik neki, hogy az akadémia palotájában a titkári lakást tőle megvonták. Mikor Szalay László halála után 1865-ben Aranyt a titkárság elvállalására felszólította az akadémia, abban a hitben vállalkozott, hogy ugyanazon illetményekkel foglalkoztatja el, mint előző; ezek közé tartozott az akkor épülő palotában a titkári hivatalos szobák mellett a titkári lakás is. De az igazgatótanács másképen határozott s a titkárnak szerényebb lakást jelölt ki az akadémia bérházában, vagy pedig lakbért ajánlott. Aranyt bántotta ez eljárás, de nem panaszkodott, hanem megmaradt állé-uti lakásán, azzal viszálva magát, hogy úgy is nem sokára visszamegy Nagy-Szalontára leánya szomszédságába, a hol már egy házhelyre alkudozott. Ily benyomások közt írta az 'Ártatlan dacz' költeményét az akadémia palotájának megnyitása napján, 1865. december 11-én. Harmadnap kapta a leverő hírt Szalontáról, hogy leánya beteg, s néhány nap múlva meg is halt. Szalontára költözésének terve tehát megüszült. Később, 1867-ben Arany a titkári lakást is megkapta az akadémia bérházában, s akkor a költeményhez egy jegyzet csatolt, melyben azt írja: 'Fekete halálanság volna el nem ismernem a m. tud. akadémiától érdemem fölött nyert jótéteményeket és kitüntetések, a főnnebbi humorikás elméjéért csupán azon egyéni fájdalom benyomás szüleménye, hogy a határozottan titkári lakásban épült lakrész az én megválasztásom után idegennek adott bére, nekem pusztán lakbér és bérlet közt engedtetvén szegényítő választás.' A költemény a költő halála után a család birtokában maradt, s a 'Budapesti Szemle' most abból az alkalomból hozza nyilvánosságra, mert nyilvánosságra jutott Aranynak a titkári lakásról Lónyay Menyhérthez intézett levele is. A költemény így szól:

Ártatlan dacz.

A Tudománynak háza vagyon:
Ennek örüljek hát ma nagyon?
Kell gyalogolni a lelkem agyon
Nyári melegben, téli fagyon.

Hát hisz a malmot befektették:
De szegény molnár kirekeszték;
Kormányos evezzen a gálya után —
Igy akará ezt a kapitány.

Nincs ki ne lássa, bár csupa vak,
Hogy kocsis helye kocsin a bak;
Ha leszorítják, hajtja gyalog:
Csakhogy ez aztán lassu dolog.

Ámde ki vallja ebben a kárt?
Nékem ez a kis söté nem árt:
Pezsgeti vérem', tart melegen —
Csak a székezen baj ne legyen!

Nem palotába — veszesen a fény! —
Nem oda vágytam s gondolok én;
Vontak erővel, kór-navalyást,
S díszre nekem Dejanira-palást.

Egyszerű kunyhó, ott keleten!
Rakja rajongó képzeletem;
Oda sovárogo e fáradt tetem:
Küzködöm, várok, míg tehetem.

Tavaszi fecskék, dal kedvesi!
Jertek el, Isten közművei!
Rakjatok ott egy fecskefalat:
Megpihen a költő az alatt.

A magyar történeti életrajzok második kötetét elhagyta a sajtót. A becses vállalat tehát a megjelenésben is pontosságot tart. Az új füzet is díszesen és gazdagon van illusztrálva. A cizmeképek között a két első melléklet színyomat az egykorú Froissart krónikából, mely jelenleg a boroszlói városi könyvtár tulajdona. Az egyik kép Zsigmondnak magyar királylyá koronázását és Valois Lajos hercegnek, Mária királynő férjének kikoszorúzását mutatja, a másik pedig azt a jelenetet, a mint Zsigmond a francia királytól segílyt kér a törökök ellen. Következik egy térkép Nagy Lajos 1382-iki magyar birodalmáról; majd Tinódy Sebestyén krónikájának 1554-iki kiadásából egy hangtárgy lap másolata; majd Ferencsis Antal, I. Ferdinánd, Augier Busbeck arczképe egykorú rajzok után, Esztergom képe a XVI. században. A szövegben minden egyes fejezet bővelkedik rajzokban, melyeket Dörre Tivadar és Ágatha készítettek. János Pannonius, Bajazid szultán, a Mária ki-

rályné váradi sírja és ott talált koronája, a királyné selmecz- és kormócbányái háza, nagy pecsétjének töredékei, Buda legrégibb képe egy egész lapon s több kisebb rajz kísérik a királyné életrajzát. Utána XVI. századi képek következnek, mert az új életrajz — Zay Ferenczé — e korszakból való. Csömöri báró Zay Ferencz életrajzát *Thallóczy* Lajos írja, s ezuttal nyolcz iv jelent meg belőle. Czimlapja Ortelius művének 1603-ki kiadásából van véve; Zay Ferencz lobogója és fegyverei, a család czimere, II. Lajos, a szerencsétlen király és neje arczképei, valamint fegyverze, a mohácsi csatater, a bécsi Burg a XVI. század elején és végén, Zay egy ágyúja s egykoru mozsár, további Martinuzzi arczképe, valamint Zrínyi Miklós, Eger és Szolnok képei. Különösen érdekesek a XVI. századi kisebb viseleti képek, melyek a különféle török katonák, magyar hajdúk, landsknechtek, német hadak s a magyar nők viseletét tüntetik föl gondosan kiszemelt egykoru rajzok után. Mint már említettük, *„Mária királyné”* életrajza Márki Sándortól véget ér s összesen 24 ivre terjed, tehát tekintélyes kötetre. A most megjelent rész a fiatal királyné viszontagságos életének utolsó éveit festi, s a szerencsétlen királyné jellemzése és a korábbi magyar gazdasági s művelődési viszonyok vázolásával ér véget. Szorgalmas forrástanulmány mellett, a kor nem egy homályos vagy ismeretlen részleteinek feltárását adja a régi Magyarország ismeretéhez. *Thallóczy* Lajos munkájáról, *Csömöri báró Zay Ferencz* életrajzáról, melynek most közreadott része teljes érdeklődést biztosít a folytatásnak, részletesen szól már előző cikkünk. A vállalat, melyet a tud. akadémiá történelmi bizottságának segélyezése mellett a történelmi társulat ad ki és Szilágyi Sándor tudósunk szerkeszt, a közönségnél már megtalálta első füzeteivel a megérdemelt figyelmet. Előfizethető rá 5 frtjával.

Passautól Budapestig csolnokon, írta Nautilus, kiadta a nemzeti hajós-egylet. A díszesen kiállított könyv a vizi sport barátainak van szánva. A szerző, ki Nautilus nevet vett föl, s a ki a nemzeti hajós-egylet egyik tagja (dr. Csorba Ferencz), elevenen és kíváncsi a csolnázókra érdeklődő bírón írja le a tavaly nyáron megtett vízi útját, mely hét napra terjedt. A sportírodalom nálunk csak kezdetén van, s az a kör sem nagy még, melynek ez az irodalom szólna. A nemzeti hajós-egylet jóra való könyvvel járul gyarapításához. Egy öttagu társaság vízi útja van leírva benne, mely 1884. aug. 5-én kora reggel indult el Passauból a „Deák Ferencz” négyezes csolnakkal, s aug. 11-én este 9 órakor ért Budapestre. Ezt az utat 7 napon 55 óra és 40 percig tartó evezéssel tette meg. A könyv a vidék leírását és az uti kalandokat is előadja. Ára nincs megemlítve. Grill Károly bizománnyában kapható.

Folyóiratok. A *„Hazánk”* czimű történelmi közlönyből (szerkeszti Abafi Lajos és Szokoly Viktor) az új folyam első füze igen gazdag a szabadságharcra vonatkozó közleményekben. Ezek közt van Gelich Rikhard tanulmánya Vetter Antal tábornagról; id. Szinnyei József komáromi naplója, melynek épen most közzétett része Mack alezredesről közérdekű adatokat szolgáltat; továbbá Vetter Antaltól „Adalékok az 1848–49-iki magyar függetlenségi harcz történetéhez”; Jakab Elektől „A bécsi titkos rendőrség befolyása Magyarország belügyeire”; Torma Károlytól „Rettegi György emlékiratai 1764-ből”, stb. — A *„Nemzeti névelés”* ez évi első füzetével hatodik évfolyamát kezdi. A budapesti agnátai állami tanítónőképző intézet tanítói nagy gondnal szerkesztik a folyóiratot, s minden számban van elég, a mit tudni érdekében áll a leányiskolák tanítónőinek, vagy általában mindazoknak, kik növeveléssel foglalkoznak. Péterfy Sándor „A két Mária Dorothea főhercegnő” czim alatt József nádor nejeiről és József főherczeg leányáról emlékezik meg abból az alkalmából, hogy a fiatal főhercegnő a magyar tanítónők és nevelőnők manedékházának védasszonyává lett. Arczképeket is közli. A füzet többi közleményei: „A tettezés pszichológiája”, Léderer Ábrahámól. „Leányiskolánk és a női természet”, Felméry Lajosól. „A leánynevelés kérdéséhez a történeti állami szempontjából”, Legouvé után fordította Feleki József. „Képek a Kongó vidékéről”. (Képekkel.) „Nőnevelési eszmék a múlt században”, közli Komáromy Lajos, s több sazközlemény. — A *„Földrajzi Közlemények”* nek, a földrajzi társaság közlönyének ideai első füze Hannus István tanulmányát közli az Alpok jégárainak időzónások változásairól s ezek viszonyáról hazánkhoz; s egy másik cikket Pámer orográfjáról. Rövid közlemények s könyvészeti rovat egészítik ki a füzet tartalmát. — A *„Philosophiai Szemle”*, a bölcsészeti tudomány e derék magyar közlönye, az

újévi folyamot új szerkesztők vezetésével kezdi meg. Böhm Károly és Barát Ferencz visszalépvén, Bokor József és dr. Buday József tanárok szerkesztik. Első cikkét Bokor József Böhm Károlyhoz intézi, ki e vállalatot létrehozta és nagy gondnal szerkesztette. Ezután Heller Ágost értekezik a fizika és filozofia közötti érintkezési pontokról; dr. Nemes Péter nagyobb tanulmányt kezd meg Horváth Czíril életéről és bölcséletéről. Ezeken kívül még dr. Bihar Pétertől, dr. Maczki Valértól és dr. Kiss Mihálytól közöl dolgozatokat, s könyvismertetések, lapszemle fejezik be a tartalmas füzetet, melynek ára 1 forint. A folyóirat előfizetési ára egész évre 5 forint.

Nemzeti színház. Január 30-ikán Berczik Árpádtól „A protekció” czimű 3 folvonásos eredeti vigjáték került színpadra elég derűt hangulatban tartotta a közönséget. A darab cizme nem egészen találó a tartalomhoz, mert az a protekciót ostromozza, s mikor a függöny először felhúzódik, már azt hallja a közönség, hogy Pataki miniszteri tanácsos véget vetett a protekciónak és most épen azon fáradozik, hogy hivatalát megtisztítsa ettől a járványtól. Protekció utján tehát semmi sem történik a vigjátékban, mert Pataki csakugyan jellemes ember. De vannak, a kik a protekcióban még reménykednek, s a kik keserűséget okoznak a miniszteri tanácsosnak. Ilyen Igaliné, a ki öccsét, Gusztit miniszteri titkárrá szeretné kinevezetni, hogy a fia aztán egy milliomos leányt nőül vehessen, a mi valóban nagy járuléka egy titkári álláshoz. Ilyen Mócsing Fábian irodatiszt, egy szűz házfi, a ki azonban a protekciót egészenen zsarolásból fordítja, s fenyegetésekkel akarja a miniszteri tanácsost a maga, meg az Igaliné java érdekére kényszeríteni, s még pénz is zsarol Patakától. A darab mozzalma körül támad, hogy Gusztit urt titkári állást kapjon. Három felvonásnyi apparátus és szerteszét ágazó intriga szolgál erre a célra. Belevégül Pataki leányának, Szerénának szerelme is Veres Károly miniszteri fogalmazó iránt, kit korábbi protekció nem engedett titkárságba jutni, most pedig az intriga akarja kiszorítani, mert mihielyt Pataki megtudja, hogy leánya a fiatal embert szereti, habozik előléptetésében, nehogy protekcióval vádolják. E miatt a szerelmes párok közt félreértés is támad. A vigjáték tulajdonképeni magva vidám és elmesél jelenetek közé van vetve, a hol szerteszét nyúló gyököket ereszt, de csak lassan hajt ágát, s mindig jobban érdekel, a mi körülötte van: az epizódok, a mellékes alakok, kik közül Luczi képviselő, egy türes fejű, de elégedett honatya, a szerző legjobb ötletei közé tartozik. Berczik eleven és mulattató jelenetekben írta a vigjátékot, s ezekkel biztosította az előadás hatásait, mely a darab közepénél csökkent, de az utolsó felvonásán ismét felszínre jutott. A nemzeti színház művészeiben erős támaszt találtak a szerepek. Prielle Kornélia (Igaliné) ismét egyik kiváló alakját mutatta be. Patakinak Bercsényi a jó személyestője, Csillag Teréz (Szerén), Szacsavayné, Náday (Luczi), Benedek (Guszt), Újházi (Mócsing), s a többi kisebb szereplők is, mind az előadás javát emelték.

A nemzeti színház csarnokait szépen fogja közelébb diszítettai az igazgatóság. Az előcsarnokot, az oszlopok csarnokot, löpőszöket és elsőemeleti foyert pompéjii és görög stílusban festik ki. Továbbá a foyer-ba *Fesztay* Árpád néhány falképet fest, jelképes alakokkal. Elhelyezték továbbá a régi színművészek és művésznők ama mellőszobrait, melyek most a műcsarnokban vannak letéve. Ezek közül négy a foyert fogja ékíteni, nyolcz pedig a fölépő sarkait; egy-egy oldalon négy lesz fölállítva csinos talpatzatokon. Mindezt, ha csak lehet, már a kiállítás megnyitására akarják elkészíttetni.

A kolozsvári nemzeti színház intendásánál, hir szerint, gr. Esterházy Kálmán, kolozs megye főispánja van kiszemelve, a kinek kinevezése legközelebb megtörténik.

Megjutalmazott népszinmű. A népszínház által kitűzött népszinmű pályázat sorsát a bírálók jan. 31-ikén döntötték el. A 100 aranyos díjat „Felső Klára” darabban *Ráthay* László dunaföldvári fiatal ügyvéd nyerte meg, kitől „Toborzás” czimű népszinművet már adott elő a népszínház.

A műcsarnokban Gironnak festménye, „A két nővér” s a többi képek f. hó 11-ig láthatók. Ezután *Matejko* történelmi festményét: „Brandenburgi Adolf meghódolását I. Zeigmond lengyel király előtt” fogják kiállítani, mely Munkácsynak legutóbb kiállított festményénél is jóval nagyobb. A kép a krakói lengyel muzeum tulajdona s hozzáak Prágából érkezik.

Budapest látképei. A főváros képzőművészeti bizottsága elhatározta, hogy az 1200 forinttal díjazandó budapesti látképek a következő vázlatok után rendelkeznek meg: Nadler Robertől „A Bomba-tér”, Schickedanztól „Haltér sarka”, Molnár Józseftől: „Kálvintér”. A többi, fennmaradó pénzen a beküldött vázlatokból megválasztották a város részére ezeket: Balótl: „Petőf-tér”, Fesztály: „A lánchíd éjjel”, Tölgyesi: „Sugárut”, Győröktől: „Helyör-

segi templom”. Lechner: „Rózsátér és Lipót-utca”. Nadler felhívja, hogy a városigetről a kiállítás alatt a főváros számára nagyobb vázlatot készítsen. *Benczúr* pedig felszólítja, hajlandó lesz-e Budavár visszavételéről 1686-ból történelmi festményt készíteni.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia e hó 3-iki ülésén jelen volt De Gubernatis jeles olasz író is, az akadémia külső tagja. A nyelvtudományi osztály ülésén *Hunfalvy* Pál elnöklötte alatt.

Simonyi Zsigmond tartotta az első értekezést a magyar szótókról. A vita tárgya nem az akadémiaiban keletkezett, hanem kívül azon, az irodalomban. *Simonyi* irt egy nyelvtant, *Hunfalvy* pedig annak több részét megátadta „Nyelvtudomány és nyelvtanítás” czimű, tavaly megjelent munkájában. *Simonyi* ez ellen védekezett és tüzetesen fejtegette azt a tételt, hogy a magyar szótók eredetileg egy-egy magánhangzóval hosszabbak voltak. Ezt a rokonnyelvekből, nyelvelmekből, az átvett idegen szavakból és a kötőhangokból vett érvekkel bizonyította. Második értekezés dr. *Heinrich* Gusztáv volt, ki a német Kudrun-mondáról irt nagyobb tanulmányt egy részét olvasta föl. E monda a tizenharmadik századbeli Kudrun-époszban maradt fenn, de a germán őskorbeli ered. Az éposz három nemzedék történetét öleli föl s legszébb része a Kudrun története. Az első résznek költői értékesek; a második rész tartalmazza Hilde történetét; a harmadik szől Kudrunról, ki Hedvig arája, de Hartmut megszökteti és fogva tartja, mignem rokonai kiszabadítják. Hilde és Kudrun történetét nagyon hasonlítanak s ma már ki van derítve, hogy voltaképp csak egy történet ez, mely a századok folyamán két változatban nyert a népaján alakot. Az értekezés tüzetesen fejtegette a monda fejlődésének mozzanatait odáig, míg végre a Kudrun-mondává, az éposz harmadik részévé lett.

A Kisfaludy-társaság évi közgyűlése e hó 8-án délelőtti tartja az akadémi nagy termében. Az elnöki megnyitó és titkári jelentés után Vadnay Károly olvassa föl „Örök láng” czimű novelláját, Szász Károly „Egy percznyi esőnd” czimű költeményét, Keleti Gusztáv pedig „Monumentális festészet” értekezését. A társulatnak a múlt év végén 85,392 frt vagyon volt, s ez összeg január hóban még 10,000 frttal növekedett. Az idei bevételek 10,885 frtra, a kiadások 9678 frtra vannak számítva.

A társaság e hó 4-ikén zárt ülést tartott a tagválasztás és pályázatok ügyében. Új tagokul kettőt választottak: *Ábrányi* Emilt és *Theureck* Emilt, kik 17 szavazatot kaptak a beadott 32 szől közül. — A Lukács Krisztina-féle vig époszra kiírt pályázatra összesen 10 pályamű érkezett, de miután egyik sem felel meg a pályázat feltételeinek, a díj nem adatik ki. A Zeizaka-féle 200 arany frankos szónoki műre kiírt pályázatra beérkezett művek közül az „Emlékbeszéd egy elhalt ifju felett” czimű pályamű nyerte el a díjat; a 14-ik számú dícséretet nyert, s a 37-ik számot is elismeréssel említtették a bírálók. A magyar színészet történetére hirdetett pályadíjért két mű versenyzett; mindkettő több tekintetben figyelemre méltó, de az egyik hézagos, a másik nincs befejezve; tehát a két mű szerzőit új átdolgozásra szólítják föl, s akkor ítélük oda a jutalmat. *Új pályadíjak* lesznek: a Széher Mihály alapítványból 500 frt egyfelvonásos verses vigjátékra vagy bohózatra, határidő 1886. nov. 30-dika; szintén 1886-diki határidővel a Lukács Krisztina-jutalom a lírai műfajok elméletére, a Somogyi Dezső-féle díjra valamely széptani kérdésről szóló tanulmányok, a Buljovszkyné-jutalomra pedig szavalásra alkalmas kisebb költsé elbeszélések fognak pályázni, még ez évben. Független van a Lukács Krisztina-jutalom, mely regényre van kitűzve; a határidő 1885. nov. 30-dika. Kisfaludy Sándor életének megírására újra kitűzik a jutalmat, miután a mostani pályázatra egy mű sem érkezett.

A földrajzi társaság január 30-iki ülésén azt indítványozta Tomosváry Lajos, hogy a magyar típus kiderítése érdekében az ország különböző részeiben anthropologiai mérések s tanulmányok tessenek. Az eszmét helyesléssel fogadták, azonban véleményadás végett kiadták dr. Török Aurélnak, ki az egyetemen az anthropologia tanára s hazánkban e szak legalaposabb művelője. *Török* hosszasan fejtegette e kérdés fontosságát, mert bár szerinte is kétségtelen, hogy a magyar annyira kevert, hogy valódi magyar típust fölfedezni teljes lehetetlenség, egyes vidékek s törzsek anthropologiai kutatás igen fontos, s ő, ki már eddig is több mint 2000 magyar koponyát gyűjtött és mért meg, utazások által hajlandó e munkát folytatni, de óhajta egyúttal, hogy ez ügyben főképp a tanárok s a katon orvosok közreműködését is megnyerjék. — Felhozott továbbá a *keleti muzeum* eszméje is, mely sokat pengett kérdésnek főképp földrajzi szempontból tanulmányozására bizottságot küldte oly utasítással, hogy ha szükséges látják, az ügyben az illető körök számára elküldendő emlékirat

tot is dolgozzanak ki. A földrajz tanítását megállapító tantervek s térképek megírására Hunfalvy János elnöklötte alatt Berecz Antal és Laky Dani tanárokból állandó bizottságot küldöttek ki. Végül *Gyöcsy* Béla altábornagy indítványára elhatározták, hogy a társulat közlönyében a földrajzi művek bírálására ezentul nagyobb súlyt fognak helyezni.

A földtani társulat közgyűlése febr. 4-ikén ment végbe dr. Szabó József elnöklötte alatt, ki a megnyitó beszédében megemlékezett a múlt év geologiai eseményeiről. Ezután dr. *Pethő* Gyula terjesztette elő az évi jelentést.

A társulat körében tartott előadások csaknem kivétel nélkül eredeti kutatások és vizsgálatok eredményeiről szóltak. A társulat közlönye 38 iven jelent meg 26 iv melléklettel. A tagok száma 52-vel szaporodott, úgy, hogy a társulatnak jelenleg 27 alapító és 362 rendes tagja van. Új alapítókat a társulat alapítókéje 1600 frttal növekedett. A múlt évi bevétel 4023 frt, a kiadás 3724 frt. A társulat alapítókéje 1884. végén kevéssel haladta meg a 6500 frtot.

A történelmi társulatnak népes ülése volt e hó 5-ikén Ipolyi Arnold püspök elnöklötte alatt, s megjelent De Gubernatis Angelo is.

Óváry Lipót a vatikáni magyarországi okirattár első kötetében foglalt pápai követi jelentések alapján, Campeggio és Burgio nunciusok leveleiből, élénk színekkel változtatta a mohácsi vést megelőző viszonyokat, az általános erkölcsi stílyedést. Utána *Néthy* László értekezett az oroszokról és törökökről, s Vámbéry ellenében a magyar-finn rokonság mellett nyilatkozott s azt fejtegette, hogy a történelemben, társadalmi, nemzeti élet nyilvánulásában is keresni kell a rokonság nyomait. A törökök nincs semmi rokon vonásunk, de a finn néppel van. Harmadik felolvasó dr. *Vály* Béla volt, ki az első magyar szinigazgatónak, Felvinczi Györgynek 1696-ból való szabadalomlevelét mutatta be eredetiben; ezt Tordán Marcell Géza találta meg s az értekezés ismertette Felvinczi életét és irodalmi tevékenységét is. Ezután *Kápolnai* Pauert István és *Fehérváry* László tettek jelentést a nekik átvizsgálás végett kiadott okiratokról, *Tagányi* Károly pedig történelmi kongresszus tartása iránt tett indítványt. Ez utóbbi ügyben bizottságot küldtek ki. A titkári előterjesztés a Bay Ilona-féle pályázat eredményét. Négy pályamű közül kettő győrt, egy többféle előnyök mellett sok hibában szenved, a „Magyarország állapota 1680-ban” czimű ellenben alapos, derék munka s jutalmat érdemel. A jelölés levél felbontatván, kitűnt, hogy a nyertes: mű szerzője dr. *Acseidi* Ignác. Megjelenezték. Utas után Ipolyi püspök a „Hungáriá”-ba hívta a tagokat lakomára, melyet gróf de Gubernatis tiszteletére adott.

A magyar iparművészeti társulat érdekében Trefort miniszter lakásán ismét értekezlet folyt, melyen gr. Széchenyi Pál, gr. Tisza Lajos, Ipolyi Arnold, Pulszky Ferencz, Ráth György, Hegedűs Sándor, Szalay Imre, Keleti Gusztáv s Radics Jenő vettek részt. Az értekezlet örömmel konstátálván, hogy a társulat célzáljaira eddig 14,046 frt iratott alá, melyből közel 10,000 frt már be is fizetett, elérkezettnek látta az időt a társulat megalakulására. Az alakuló ülés e hó 8-ikára tűzött ki.

Az iparművészeti muzeum ajándékokat kapott a francia kormánytól, viszonzásul, a mért a muzeum érdekes tárgyakkal vett részt a párisi szépművészeti kiállítás-on. A francia kormány a muzeumnak 8 darab sèvres porcelán tárgyat ajándékozott, melyeknek értéke 8000 frt. E ritka értékű tárgyak már utban vannak.

A magyar írók segélyegylete közelébb 200 frtos alapítványt kapott Tompa Mihály özvegyének nevelt leányától, öz. Csizy Jánosától. Ő az örökös a költő művei kiadás jogának, s mivel Mehner Vilmos kiadó Tompa műveinek kiadását közelebb megvette, Csizyné az írói segélyegyletnél Tompa özvegy nevére tette ez alapítványt. Az egyletnek a múlt év második felében 1425 frttal gyarapodott a tőkéje. Segélyezésekre ez idő alatt 5575 frtot fordított. Vadnay Károly titkár az irodalom ez emberbaráti intézetét felhívja az áldozatkész egyesek és pénzintézetek figyelmét.

Az Eötvös-alap bizottsága e hó 3-ikán ünnepélyes gyűlést tartott Eötvös halála évfordulójának megemlézésére. A budai tanítóképző intézet növendékeinek éneke után *Péterfi* Sándor adta elő az egyetemes titiz évi működését, halásan emlékezvén meg az adakozókról.

A múlt évi bevétel 12,760 frtot tett; a kiadás 9918 frt, miből ösztöndíjakra és segélyezésekre 3400 frt fordított. Maradt tehát az 1885. évre 2842 frt tiszta jövedelem, mely összegből az alapszabályok értelmében 1525 frt és az 1500 frt államsegély, tehát

3025 frt jövéteiményekre fordítandó. Az Eötvös-alap tőkésített vagyonra ma 23,756 frtot tesz ki. Kihirdette ezután a titkár az 1885-re kiírt segély- és ösztöndíj-pályázatokat. E szerint ki van írva 1 kétszáz frtos és 20 száz forintos ösztöndíj, továbbá 4 száz frtos és 8 ötven frtos segélyösszeg. A folyamodványok legkésőbb ez év május 1-ig a közp. gyűjtő bizottság titkárához (Deák-tér 3.) küldendők be.

A new-yorki magyar egylet december hó 27-dikén tartotta meg évi gyűlését. Balog Sándor jegyző felolvasta szépen kidolgozott évi jelentését, ezt Strecker János pénztári titkár kimutatása követte. Az egylet jegyzőkönyvileg köszönetet szavazott a volt tisztviselőknél működésükért. Ezután következett a tisztújítás, melyen nagy részben a régieket választották meg.

MI UJSÁG?

A képviselőházban e hó 10-ikén nagy viták kezdődnek. Ekkor kerül napirendre a főrendiház reformjáról szóló törvényjavaslat. Már minden oldalról számos szónok iratja föl nevét a vitára. Több új képviselő ez alkalommal lép először a szónokok közé.

Kisfaludy-szoborbizottság gyűlést. E hó 1-én a győri megyeházá termében megalakult a Kisfaludy-szoborbizottság, melynek elzija 1888-ik évben — Kisfaludy Károly születésének százados évfordulóján — a költő emléktér éreztetésekor megörökíteni. Az értekezleten gróf *Laszberg* Rezső megyei alispán elnököl, s a Kisfaludy-társaságot *Beöthy* Zsolt egyetemi tanár képviselte. Az alispán megnyitó beszéde után Beöthy Zsolt szólalt fel, üdvözlőlvén a győriek nemes szándékát s biztosította az értekezletet, hogy a Kisfaludy-társaság nem csak erkölcsileg, hanem anyagilag is támogatni fogja a törekvést. Többek felszólalása után egyhangulag elhatározták, hogy Kisfaludy Károly emlékre szobrot emelnek. Választottak egy 30 tagból álló végrehajtó bizottságot, melyhez a megye és a város törvényhatóságának 4—4 tagja fog csatlakozni. A bizottság gyűlést indít és *Kisfaludy-kör* czim alatt irodalmi egyesületet hoz létre.

A trónörökös könyvének első kötetéről bizalmas tanácskozás folyt e hó 4-ikén a m. tud. akadémiái palota egyik termében. Az első kötet első része aránylag rövid történelmi vázlatot foglal magában, melyet Jókai Mór fog írni, illetőleg szerkeszteni s melyhez előkelőbb írónk közül többen fognak adni részint anyagot, részint megirt részleteket. Az értekezletet *Jókai* Mór hívta össze s jelen voltak rajta kívül Pulszky Ferencz, Kerkapoly Károly, Salamon Ferencz, Pesty Frigyes, Pauler Gyula, Kápolnay ezredes, Fraknoi Vilmos, Eötvös Károly, Szilágyi Sándor és Nagy Miklós.

Jókai Kolozsvárt. Január utolsó napján érkezett Kolozsvárra Jókai, hogy jelen legyen az „Arany ember” előadásán. Ezt megelőzőleg már előadták tőle „Manlius Sinister” czimű drámáját is, mely a Jókai-esték nyitányát képezte. Szombaton érkezett meg a költő, s gr. Esterházy főispán, Haller polgármester üdvözlőlték az indóházban, nagy számon közönséggel. Az indóház fogadására Jókai azt válaszolta, hogy az ő korában már nehéz érdemeket szerezni, adósságot csinálni pedig könnyelműség, és így igyekezni fog a kamatokat visszafizetni Kolozsvárnak. Egész ünnepi menet kísérté lakására, a nemzeti szállodába. A délelőtti folyamában meglátogatta az egyetemi könyvtárt, hol dr. Szabó Károlytól a trónörökös könyve felett hosszabban értekezett, továbbá megtekintette a régiségtárat és a vegytani intézetet. Este volt az „Arany ember” első előadása, a közönség nagy lelkesedése közt. Aztán BIASINI Domokos adott vacsorát a költő tiszteletére. Másnap testületek tisztelegtek Jókainál, majd diszebbel következett s itt együtt volt Kolozsvár színe-java, és számos felkészített hangzott. A polgármester mondott áldomást Jókaira, ki viszont Kolozsvár polgárságát és polgármesterét éllette. A lakomán a hadsereg és honvédség főtisztjei is résztvettek. Este távozott el Jókai a városból és visszatért Budapestre.

Liszt Ferenc néhány nap előtt Rómából haza érkezett, s mindjárt munkához látott, a mennyiben maga korrigálta ki „Királydal”-ának zenekarra irt újabb kiadását, mely a napokban hagyja el a sajtót. Zenekadémiái előadásait is megkezdte, melyekre utjabban két nőtanítványa érkezett meg Weimárból. A Deák-szobor-bizottság gróf Tisza elnöklötte alatt tartott ülésén végleg megállapodtak a Huszár

halála következtében félbe maradt szobrok befejezése ügyében. Az aradi vértanúk emléksobrának ügyére nézve is felszólították a bizottság, megállapodott abban, hogy *Zala* György fiatal szobrászt és Huszár volt tanítványát fogja az aradi bizottságnak ajánlani a szobor kivételére. A Deák-szoborra nézve Strobl Alajos hozott javaslatba. A megbízás a művészeti ellenőrzésre és egyáltalán az egész artistikus felelősségre kiterjed és ezt Strobl minden fizetés nélkül fogja teljesíteni, csupán a felmerült napi költségek megtérítését kívánja.

Huszár Adolf műtermében az elhunyt mester két tanítványa, Keszler Adolf és Mayer Ede végzik be a Deák-szobor allegorikus mellékesportozatait (a „Hazaszeretet” és „Kiegyezés”) még hátramaradt utolsó munkát. A felügyeletet Strobl Alajos szobrász gyakorolja.

Főherczegi műterem. Mig József főherczeg és családja Fiumében időznek, addig az alsóthi főherczegi kastély egyik részét műtermévé alakítják Mária Dorottya főhercegnő számára, ki itt fogja ezentul rendszeresen gyakorolni kedvenc foglalkozását, a festészetet, a melyben tehetségének és haladásának már oly számos jelét adta.

A Széchenyi-lakomát e hó első napján tartották meg a nemzeti kaszinóban, hol fényes társaság gyűlt össze. A Széchenyi-seregleggel mondanod felköszöntésre gr. *Keplerich* István vállalkozott és hatóságos beszédet tartott.

Hivatkozott a régi kegyetes és buzditó szokásra, mely a jelesek emléktér megörökíti. Helyesen tettük, midőn Széchenyi alakját éreztet megörökítettük, de igazán megörökítve csak akkor lesz emléke, ha fölvevük szívünkbe érzelmeit, agyunkba eszméit, ha követjük irányát, példáját, gyakorolva a férfias bátorságot és mérsékletteljes higgadságot, önzetlen munkásságot, bölcs taktikosságot és áldozatkész bökészséget, komoly megfontolást és erőfeszítést kezdeményezést s mások jogainak tisztelését. Ekkor mondhatjuk, hogy nemcsak éreztet és köben, hanem verben és szememben is megörökítettük emléktér. Az ifjabb nemzedék minden tagja emeljen szívben és agyában emlékszobrot a nagy halottnak, mutassuk meg, hogy nemcsak olvastuk életrajzát, hanem fel is fogtuk, hogy nem hiába fáradozt és szenvedett életünk. Sorsunkat a gondviselés jobbra fordította, itt az ideje, hogy egész odaadással törekedjünk Széchenyi emlékére: hogy nemzetünk legyen magyar, gazdag és méltó, mert vése idején csak így állhat meg. E munkában fényes szerep jut a magyar nemzeti osztálynak, melynek Széchenyi István is fia volt s melynek fejlődésére az ő alkotó szelleme döntő befolyást gyakorolt. A nemesség hivatva van, hogy válllvetve a fejlődő középosztállyal és néppel, tanácsával és példájával működők közre a haza javára. Széchenyi látta, mily üdvös szerepe van a nemzeti életében az erre méltó nemességnek, de látta azt is, hogy a nemesség csak ott tartotta meg befolyását, tisztelt állását, a hol helyzetének magaslátán állt: a nemesség befolyása nemcsak vagyonától, hanem szellemi és erkölcsi tulajdonától függ. Végül arra buzditotta a magyar nemességet, hogy a középosztállyal, az irodalom és tudomány férfival kezert fogva, a munkában keresse az igazi érdemet, s így fölőtte fog lengni Széchenyi szelleme. — A beszédet nagy éljenzés fogadta.

Az országos kiállításon a női kézmunka is nagy számmal lesz képviselve, noha ezekre szigorú feltételeket tűztek ki. A háziipari csoportjában a női kézi munka osztályában 117 bejelentést fogadtak el. Ebből a fővárosra 22 esik. A legtöbb kiállítót (38 hölgy) Szabadka szolgáltatta, utána Baja következik 35 hölgyvel stb. — A kiállítási nagy *hangversenyműterem* tervét, mely ezer ember befogadására van számítva, s színi előadásokra, hangversenyekre, gyűlésekre, kongresszusok tartására volna alkalmas, a színházi bizottság nem fogadta el; ily nagy arányú építmény tízvezéresnek jelentett ki s csak egy földszintes, nem színház módjára berendezett épület tart megengedhetőnek.

De Gubernatis Angelo gróf, tekintélyes olasz író és akadémiáknak külső tagja időz több nap óta köztünk, s igen szívesen fogadott vendége az irodalmi és tudományos köröknek. Gubernatis Florenzben a „Revue Internationale”-t szerkeszti, az irodalommal sokoldalul foglalkozik, s látogatásának egyik célja, hogy jeles magyar írókról és művészekről egy enciklopédiát állítson össze a külföld számára. Egyik régi ismerőse, gróf Kun Géza, a Petrarca-féle kodex fölfedezője, ki Erdélyből egyenesen régi ismerőse üdvözlöztére jött föl; a másik ismerőse Pulszky Ferencz. A vendég sok felé hivatatos, s

GORDON PASA.